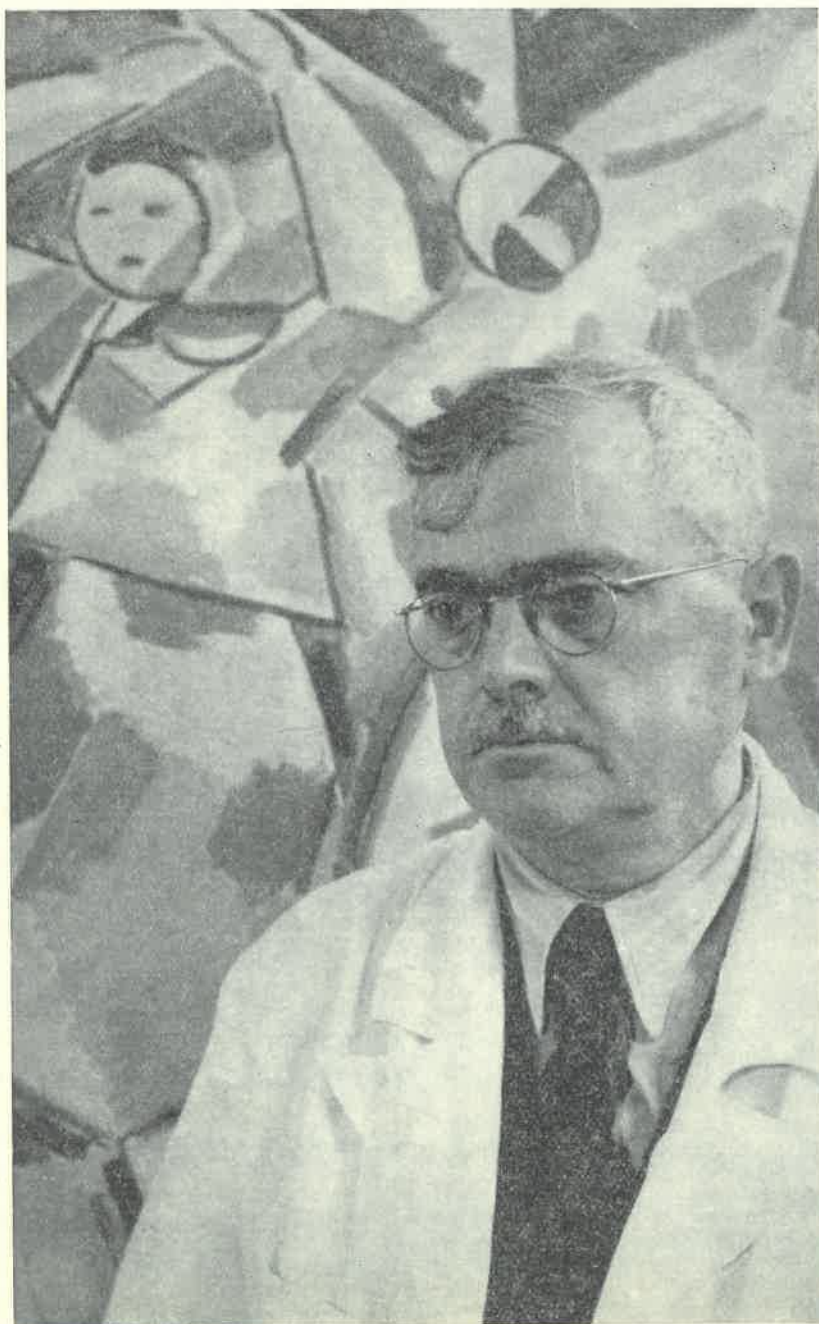

ZPRAVODAJ ŠRÁMKOVY SOBOTKY

SRPEN - ZÁŘÍ 1970

ROČNÍK VII — 5 - 6

VÁCLAV
ŠPÁLA

* 24. VIII. 1885

† 12. V. 1946

Václav Špála: Kytice. Olej 1933

Jaroslav Seifert

Obrazy Václava Špály

*Když rozpoutá se život do plna,
váhavá ruka sahá po plameni,
to hoří život, střežná bavlna,
a tvar se v tvary překvapivě mění.*

A je to překrásné nad pomyšlení.

*To nejsou mraky; s roubení
dolů se dívám na hladinu studně
a luna, která padá do snění,
je jako řadro obnažené cudně.*

*Šel malíř zemí pevně rozkročen
a třeba vcházel duhou do krajiny,
kde zrají jablka, kde plná prsa žen
jsou doutnákem, jenž zapaluje stíny.*

*Byl z těch, jimž v rukou vše se promění
v jásavou píseň, plnou vroucích díky
životu, ženě, zemi, plameni
i hlině, jejíž chuť mu sládně na jazyku.*

*Když temná rouška zastřela nám zem
a v bolestech jsme byli tady sami,
já bosky šel jsem jeho obrazem,
tak jako chodí lidé krajinami,*

*abych se napil vody deštivé,
nadýchal vůně, která zemí vála,
v tom čase smutném jako Ninive,
v té době těžké, jak je těžká skála,*

*abych tvář vložil mlčky do květů
a pocítil, jak země oddechla si.
Pro naši radost zdvíhal paletu
a my jsme vešli pod obloukem krásy.*

*Když rozezní se píseň na plátně,
váhavá ruka sáhne po plameni,
to je má země, hoří závrtně
a tvary v tvar se překvapivě mění.*

*A to je překrásné nad pomyšlení,
nad pomyšlení je to překrásné.*

Václav Špála

DIVOCÍ

Neotištěná studie z roku 1911

Úvodem. Přinášíme zkráceně zatím nikde neotištěnou Špálovu studii o fauvistech, napsanou v Sobotce v zimě r. 1911—1912. Je z mnoha důvodů velmi významná. Především je to první zmínka o fauvistech u nás — a hned ucelené pojednání. Dokazuje, že Václav Špála nebyl venkovský primitiv, který šťastnou náhodou něco objevil (jak se mnohdy tvrdí), ale naopak že to byl „venkovský kmotr rozumec“, jenž se stále učil, úsilovně přemýšlel a pilnou prací dospěl až na špičku tehdejšího evropského myšlení. Musíme si uvědomit, že Špála dokázal načrtnout domyšlenou studii o expresivních tendencích v umění platnou i dnes po šedesáti letech, ačkoliv bylo nové umělecké hnutí tenkrát na celém světě sotva v začátcích a pochopitelně ještě nemohlo být teoreticky zpracováno.

Špála tu jasně předem vtyčil program, jenž se mu stal osudem a který později bohatě naplnil uměleckým dílem. Je skoro neuvěřitelné, že jeho článek s tak jasnou koncepcí vznikl již dva roky před prvními kubizujícími obdobími a plných patnáct let před prvními modrými obrazy. Dokazuje to, jak dlouhá a těžká je cesta od myšlenky k opravdu původní realizaci.

Z článku je patrné, jak Špálovo myšlení i tvorbu ovlivňovalo přes jeho světový rozlet v první řadě naše tradiční prostředí, naši lidé i náš kraj a příroda. Nás zajímá, že to bylo hlavně Sobotcko, kde Špála tenkrát převážně žil v cihelně svých rodičů, kde formuloval i začal uskutečňovat svůj umělecký program.

Šrámkovo

— *chtěl bych tě potkat v lukách,
šel bych ti vstříc —*

to jsou přece tehdejší Špálovy venkovanky, které vždy kráčeji pod modrou oblohou uprostřed českých polí a luk.

Václav Špála předkládá i jméno nového uměleckého směru, nazývá fauvisty „divocí“, což se později nevžilo. Akademický malíř Jan Špála, který koncept otcova starého článku upravil pro tisk, ponechal pietně jeho původní označení.

Když jsem dělal referát o posledním podzimním pařížském salónu, nezmínil jsem se o tak zvaných divokých. Zdálo se mi, že hnutí se teprve rozbíhá, že je zatím spíše tušené než uskutečněné. Jakmile se nový směr zrodil, získal ihned řadu přívrženců — a tím spíše vzbuzoval u mne nedůvěru nebo alespoň rezervu. Proto jsem o projevech divokých nepsal — časem však na ně myslím stále víc a více, hledám vztahy a vše se mi stává jasnější. Člověk musí sám věci domýšlet, vlastní obrazností a vlastním světem vše ucelit, prostě doplnit nový názor vlastním přitakáním.

Oč těm divokým jde? Je to něco jako oplodnění divokostí, kterou vnímáme jako základní elementy: vítr, hrůza, společný bůh a ďábel, oheň. Je to pocit, který tušili před divokými již i jiní, například Daumier, někdy Cézanne a hlavně ovšem Gauguin. Je to básnění a tajemství nepochopitelných sil, strach z neznámého osudu jednotlivce. Má to sílu vyvolávat v nás iluze. Připomíná to fantastické sny našeho raného mládí, neznečištěné ještě příliš životní zkušeností, něco jako čistý květ velkých hnutí útlého dětského srdce.

Stále mám před očima onen zběsilý a strhující akt, na který návštěvníci salónu hleděli s hrůzou. Nebyla to postava ženy, ani muže, ani to nebyl bůh nebo ďábel — ale něco mezi a vše zároveň. Akt připomínal uhánějící vítr a současně i hrůdu země, jakési tajemné nadčasové určení osudu. Byl to symbol strachu a hrůzy i nejhlubšího tajemství štěstí, které leží kdesi v hloubi až na dně srdce. Před tímto obrazem jsem si vzpomněl na vzrušující pohnutí, které se mne zmocnilo, když jsem jako malé dítě přišel poprvé do lesa. Vybavují si jasně tehdejší pocity: především strach a hrůzu, pak tušení neznámého nekonečna se spoustou různých číhajících světů a štěstí z odkrývání a poznávání věcí. Les byl pro mne chrámem velikosti, hostícím ptáky, jež mám rád.

Mé pocity se nakonec obracely v bouřlivou radost, která se prudce rozlévala malým dětským srdcem.

To, že si dobře uvědomuji tehdejší poměr mezi dítětem a lesem, pomáhá mi dnes vytušit poměr muže k celé přírodě i nekonečnému vesmíru. Vytváří to dobré podmínky pro naše vzájemné poznávání. Je to tajemství hlubšího štěstí: mlčenlivé tušení, pozvolné ujasňování a posléze vyjadřování věcí lidmi dosud nepoznaných. Tak vzniká nová kombinace, nový umělý výtvar určený duchem, to jest zhmotnělý a zformovaný vnitřní duševní

život, nové dítě naší obraznosti a něčeho, co právě visí ve vzduchu. Kombinace vyjadřuje poměr jednotlivce k světu a jeho světový názor, který je určen osobními vlastnostmi člověka a jeho duchem. Každé umění si vytváří nové kombinace, které jsou jeho formou, formou jeho ideálu. Leonardo přišel na příklad na kombinaci muže a ženy. I Řekové měli vlastní kombinaci — svůj kanon. Tedy: v umění vytváří se kombinace pro vyjádření názoru.

Madona je také kombinace. Má tu vliv jistý ideál, který madona nejvhodněji ztělesňuje, něco zdánlivě velmi umělého a mimo objektivní životní pravdu — a přece něco v podstatě velmi životního. Madona je symbol plodnosti, mladá matka, dívka v rozpuku, naivní a dětská, má půvab poupěte. Dítě u ní je hotový zázrak — i ona sama je zázračná ve svém úsměvu i bolu nad děckem. Mateřstvím představuje symbol přerodu, který je tak jednoduchý a přece vždy tajemný. Tato kombinace vyúsťuje v cosi nadzemského, rajského — je to hymnus země a žití, hymnus matky. Je tu vyjádřeno oddání ženy, tedy věc původně velice smyslná — ta je však převedena v nadzemský květ. Madona je uměleckou formou přenesena a přetvořena jistým ideálem v abstrakci, v tajemný a vysněný nadzemský život. Ač vyšla z erotického kouzla, ač působí nejdříve na smysly nebo lépe skrze smysly, vyzvedne se pro svůj hymnus ze všednosti. A to je, zdá se, jedna ze stěžejních cest v umění: umění musí působiti zážitkem, na smysly — a přenést se v ideál. Ideál není možný bez potřeby poskytovat lidem štěstí. Je tedy ideál epická věc, věc hymnická, vyzvednutí z všedního průměru, věc tvárná a vymilovaná, přetvořená hutnou šťávou pozemského žití. Ideál jako výsledek očistného vývoje je podstatná složka kombinace...

Studium dějin umění nám ukazuje nepřehledné množství nejrůznějších kombinací, dle povahy a potřeby jednotlivce i celé společnosti. Jsou tu i kombinace člověka a stromu, nebo mezi různými zvířaty. Formování názoru kombinováním zvířecích prvků můžeme sledovat po celém světě a ve všech dobách — ve starém Egyptě i v Americe, v Číně i u dřevních Slovanů. Člověk je velice složitý tvor. Zdá se, že jeho sny jsou stále lačné, že stále dychtivě spějí k novým a novým přeměnám.

U divokých zjišťují nový ideál, vytváření nové kombinace! Snad cítí v prostředí příliš umělého a překultivovaném nebezpečí odklonu od přirozeného způsobu života,

Václav Špála: Na Sázavě. Olej 1931

Václav Špála: Podzim. Olej 1913

tuší nezdravost dekadence a současně i sílu dávných a dalekých kultur. Nechávací se proto ovlivňovat divokostí primitivů, snaží se přijmout jejich přírodní vášeň a neopotřebovanou vitalitu. Pochopili, že je nutno hledat cestu k sobě také přirozenými smyslovými prostředky a ne převážně spekulací. Jejich vzory jsou na příklad v zaklínačských maskách, v náboženském mythu oněch volných a šťastných původních obyvatel Mexika, kteří uchvacují jako vítr, jako bouře strhávají ve svůj svět. Divoci pokračují v cestě, kterou již naznačil Gauguin. Hledím-li na Gauguinovu kresbu — půlakt ženy s půlaktem muže s maskou na obličejí — zjišťuji, že je tu spíše než muž a žena nakreslen jejich strach a hrůza — pocity, jež uctívají jako boha. Je tu tajemné zosobnění jejich snů a zaříkad, hymnus jejich srdcí. Zdá se mi, že Cézanne tuto stránku u Gauguina přehlížel.

Jak Derain, tak Picasso i Friesz vyšli ze Cézanna — jdou ale dále vlastní cestou a nepokračují v jeho cestě, jak se obvykle říká. Připadalo mi vždy nesprávné tvrzení, že Cézanne začal dělat něco, co jiní později hnali do důsledků. Možnosti, které mu dnes klademe a k nimž prý šel — to mu jen připisujeme náš nový ideál, naši dnešní cestu. Je Cézannova přednost, že ještě nehnal nové formy do důsledku — jeho osobnost nemohla tenkrát jednat jinak. Každá věc má svůj čas.

Derain skutečně směřuje jinak než Cézanne a přibírá jiné prvky, takže u něho záhy zjišťujeme značně odlišné kombinace. Je více gotický, tuhý, více balvanitý. Odklon různými směry vidíme i u jiných. I Picasso je spíše divoký než kubista. Má ze všech nejvíce něco z vitality primitivů, nejvíce mystických prvků, má více babylonského stáří než Cézanne, více dechu podzemí, je bližší chimérám notredamským. Picasso má něco ďábelského z Goyi a španělské grotesky. Cézanne se vedle něho zdá spíše idylický a domácký. V O. Frieszovi je naopak ještě více smavé idyly než v Cézannovi, více dechu květů a rodinného štěstí, více úsměvů země. Braque je naproti tomu zase spíše založen vědecky.

Vidíme, že skutečnost bývá složitější, než aby ji mohla vystihnout navždy jen jedna vědecká formule, jako zde například teorie o hnaní Cézannova ideálu do důsledků. Je pravda, že Cézanne byl otcem moderní malby. Různé pozdější okolnosti, jako třeba tvůrčí počiny divokých, měnily však jím připravenou cestu a obohatily vývoj.

My, Čechové, nejsme na rozdíl od pařížských divokých do takové míry dětmi tajemných hrůz víry a podobných

elementů. Je zdravé a prospěšné, obrátíme-li se i my jako francouzští a španělští divoci po promyšlení a strávení nových uměleckých problémů k naší přírodě a přirozenosti. Naše venkovská příroda však není nebezpečná pustina, je spíše — jak říkáme — zemský ráj to na pohled. U nás příroda vzrušuje i přes pestrou dynamičnost více lyrickou zpěvností a harmonií než rozervaností, temnou lesní zlobou nebo hrozbami rozpoutaných žvlů. Snad kdysi příroda v priméřní syrovosti dělala naše dávné předky, když sem přišli — časem přetvořily ji však řady generací v utěšenou zahradu, k obrazu svému, vtiskly jí lidský charakter. A tak jsme dnes spíše odchováni prostými poli, mlékem a kyprými ženami venkova, máme v sobě více měkkosti a kulatosti než pařížští divoci. Náš charakter tíhne více k rovnováze, máme v sobě více ženského elementu a těžkopádnosti zakřiknutých, více toho, co převzal Daumier z Řeků.

Přírodní charakter venkova, který v nás je a je naším národním znakem, je více lidský než nábožensky mystický.

Václav Špála: Vlastní podobizna. Kresba tuší z r. 1908

Václav Špála, svědek na svatbě

Z devíti dětí cihláře Jana Špály se v červencových dnech před půl stoletím vdávala jeho nejmladší ratolest Anička. Celá Špálova rodina měla tmavé vlasy, jen ta poslední byla plavovlasá. Všecka láska ostatních osmi dětí se soustředila právě na ni, ale nejvíce se měla ráda s malířem Václavem, jenž v celé rodině měl jméno Venda. Proto bylo jaksi samozřejmé, že právě Venda bude svědkem na její svatbě. Už předem dostala od něho svatebním darem olejový obraz Madonu, představující matku s dětmi, kromě jiných obrazů, jež visely v cihelně.

Když jsem se poprvé seznámil s Václavem Špálou, utkvělo mi v mysli jeho srostlé obočí, které dodávalo jeho vzezření přísnosti, jež však byla vyvažována měkkými rysy jeho obličeje. Jeho pronikavé, ale smavé oči přitahovaly čímsi lidským a dobrým. Chvillemi hovořil vážně, ale náhle mu přes rty přeskočilo veselé slovíčko a potom se široce rozpovídal s venkovskou bodrostí a často nechyběl ani vtíp. Ano, Špála byl v podstatě veselý člověk s optimistickými názory na život.

A tak v den svatby před modistvím sestry Marie Špálové stál kočár rolníka Bernata z Oseka, do něhož jsem nasedl já-ženich, nevěsta v bílých šatech se závojem a dva svědkové, Václav Špála a můj bratr v legionářské uniformě. A jak už to bývá ve vzrušených chvílích: zapomněla se kytice, když se už mělo odjet. Špála však vykřikl v poslední chvíli: „Máňo, podej sem to koště!“ Situace byla zachráněna a kočár se rozejel směrem k Jičínu. Po první světové válce se svatební akt prováděl na okresním hejtmanství, kdo chtěl mít sňatek mimocírkevní. Kočár ujížděl pomalým tempem, bylo krásné červencové dopoledne a nebylo třeba spěchat. Po celou cestu hlavní slovo měl Venda a jako z rukávu sypal vtíp za vtípem, takže všichni nevycházeli ze smíchu. Byla to pravá, venkovská svatba, prostá a jednoduchá, ale veselá, díky Václavu Špálovi. Však si také pochvaloval svatbu své sestry a dokonce řekl, že jen nabobové vystrkují o svatbě svůj majetek.

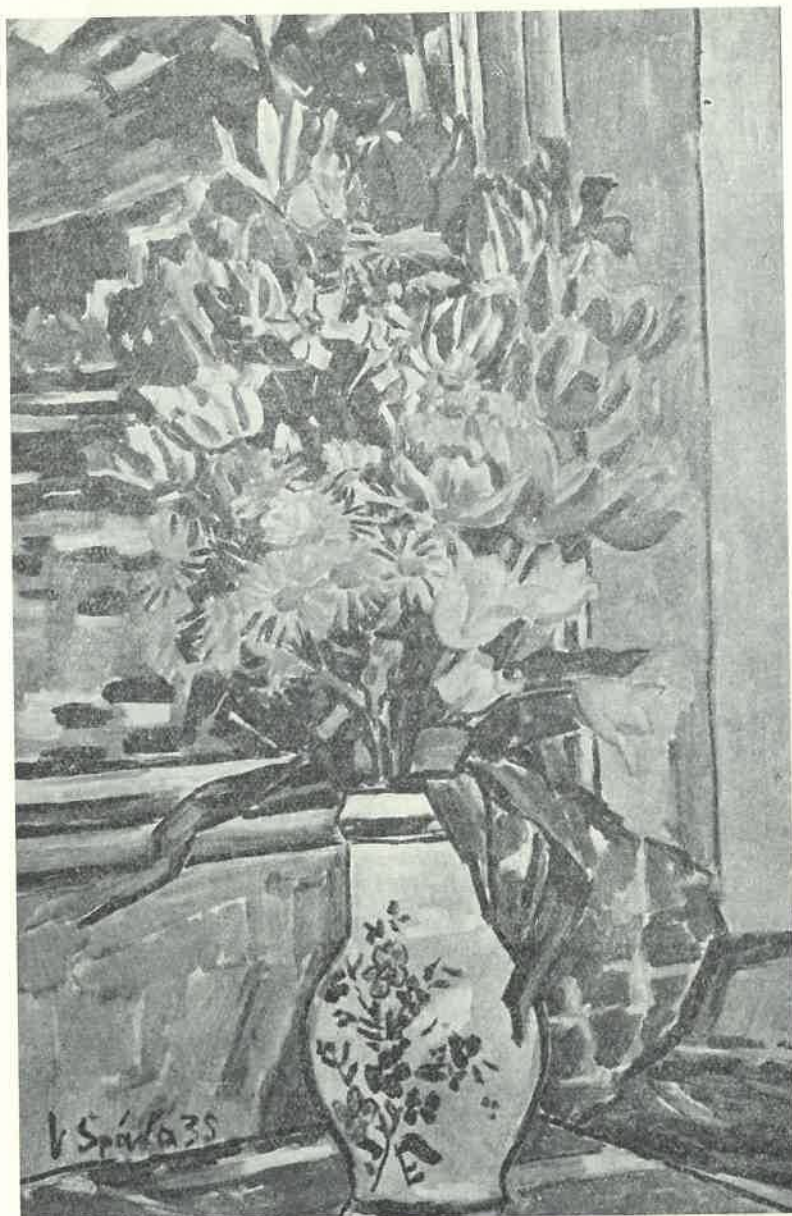
Svatební akt na hejtmanství byl velmi krátký a končil podepsáním protokolu novomanželi i svědky. A jak už to bývá zvykem, jelo se potom k fotografovi a svatba se hned vracela domů. Na zpáteční cestě Špála poněkud zvažněl, když vzpomínali na mrtvou matku, která uprostřed války náhle zemřela. „Maminka pocházela ze Slovice, byla dcerou kováře na Královéměstecku a táta ze Stříhova, jako tvoje maminka. Je zajímavé, jak se jejich děti sešly v Sobotce, jako by se tu hledaly. Maminka tenkrát na své svatbě měla černé hedvábné šaty,“ vzpomínal Špála. Potom se rozveselil a své sestře řekl: „Ančí, tobě to dnes opravdu sluší. Jsi kulatá jako jablíčko, štíhlá jako prut, ale to není hlavní u ženy. Máš veselé oči, a to je důležité, neboť oči u člověka jsou všecko. Tváře se dají namalovat, tělo zdobí šaty, ale oči mají svůj přirozený vzhled a sílu, která buď přitahuje nebo odpuzuje.“ Pojednou si vzpomněl na svou svatbu s Janou Rychlíkovou. „Šli jsme tehdy večer do kostela pěšky, bez ceremonií.“ Všichni se podivili, proč svatba musela být až večer. „Nenávídím filmaře, kteří by jistě vyčenicchali, že se žením. Nechci takové reklamy, za mne ať mluví mé umění.“ Aby řeč nestála, zeptal jsem se svého nového švagra: „A co je vlastně umění?“ „Hleďte školometa, chce na mně definici umění,“ zasmál se Špála. „To není tak jednoduché. Kdybych řekl, že je to hledání krásy, to by byla povrchní odpověď, neboť umělec do svého díla vkládá celé své já. Musí být ovšem dobrým člověkem. Tvrdím, že špatný člověk nemůže být dobrým malířem.“

Červencový svatební den s Václavem Špálou znovu si připomínám po padesáti letech, kdy už celá Špálova rodina odešla v Nenávratno. Když jsme se ženou slavili čtyřicetileté trvání našeho šťastného manželství, napsal jsem své ženě báseň Dík, neboť jsem měl za co děkovat své hodné a laskavé ženě, která vždy věrně šla a cítila se mnou v dobách dobrých i zlých, ale netušil jsem, že ještě toho roku bude moje poděkování recitováno v den jejího pohřbu. A jako Václav Špála byl dobrým člověkem, tak zase jeho sestra Ančí byla dobrou českou ženou.

Jan Boudyš

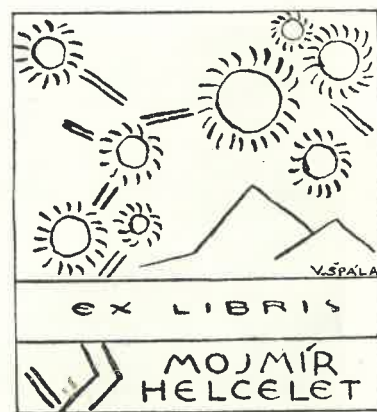

Václav Špála: Záliv v Gruži. Olej 1911

▲ Václav Špála:
Tulipány a kopretiny. Olej 1935

▼ Ukázky exlibris
národního umělce
Václava Špály

ŠEDESÁT LET OD VYDÁNÍ STŘÍBRNÉHO VĚTRU

Naslouchejte oblužujícímu vanutí stříbrných větrů,
necht vás zjančí jako nás a nevzdávejte se poše-
tilostí, které s sebou přináší... Fr. Halas

Koncem března uplynulo již šedesát let od doby, kdy vyšel poprvé román Stříbrný vítr jako první Šrámkova kniha vydaná nakladatelem z povolání (Grosman a Svoboda) v edici Slunečnice, pro niž byl literárním poradcem F. X. Šalda, když předtím jej tři nakladatelé odmítli. Svůj román dokončil tehdy 32letý Šrámek v Havlíčkově Brodě u rodičů v létě r. 1909. 2. listopadu 1909 psal o tom svému otci: „Román Stříbrný vítr, který jsem doma dopracoval, vyjde v nakladatelství Grosman a Svoboda v prosinci — budou-li s tiskem hotovi — nebo v lednu. Dostal jsem za tiskový arch 30 korun a kniha bude mít asi 24 tiskových archů. Dohromady bída — ale u nás v Čechách už to jinak nechodí.“ Básník tedy dostal jako honorář asi 670 korun. Román, o němž Šalda řekl, že „bere bolesti mládí do dlaní měkkých, opravdu lyrických a nestírá z nich pelu, nic neschematisuje a neretušuje,“ vyšel potom v druhém vydání částečně přepracovaném až po první světové válce na podzim r. 1921 v edici Červen řízené S. K. Neumannem.

Stříbrný vítr vycházel od té doby v nových a nových vydáních, naposledy r. 1969 již v 16. vydání v nákladu 40 000 výtisků. Dr. Fr. Batha

Václav Špála: Zátíší s ovocem. Olej

Zpráva o XIV. Šrámkově Sobotce 1.—7. VII. 1970

Koncepce: Šrámkova Sobotka, která je od počátku založena na spolupráci s učitelskou exkurzně vzdělávací základnou a která má proto hlavní jádro účastníků mezi učiteli českého jazyka a literatury na všech stupních škol a v posledních třech letech i mezi studenty pedagogických fakult, nemohla nechat nepovšimnuto jubileum J. Á. Komenského. Tím se, i když skromně, přifadila k velikým akcím, které k tomuto výročí byly pořádány v Praze, Uherském Brodě, Fulneku a jinde.

Na druhé straně Šrámkova Sobotka nemohla opustit svou ustálenou linii, směřující k hlubšímu poznávání jazyka, ke kultuře řeči a k jejímu praktickému uplatnění ve studiu a přednesu krásné literatury. Tímto svým charakterem se ŠS výrazně uplatňuje mezi ostatními festivaly uměleckého přednesu, jak o tom svědčí bulletiny ÚDLUT.

Proto si i letošní ŠS, která měla heslo Odkaz národu, vybrala z Kšaftu Komenského dva body: péči o mateřský jazyk a „lepší cvičení mládeže, než bývalo“. Touto specializací se ŠS prospěšně odlišila od ostatních kmenologických symposií — a navíc ponechala dosti místa pro živé slovo Komenského. Přednesem partií z díla Komenského při různých bodech programu byli pověřeni posluchači pedagogických fakult, kteří tím zároveň plnili část své recitační soutěže. Uplatnila se i snaha, aby postava J. Á. Komenského byla přiblížena přednesem úryvků z prací spisovatelů-komeniologů a aby jeho doba byla dokreslena provedením i jiných, hlavně hudebních děl, která souvisejí se zájmy Komenského.

Také vzpomínka na 150. výročí narození Boženy Němcové byla pojata do programu.

Jinak byl zachován průběh kulturního týdne jako v jiných letech: dopolední semináře, večerní umělecké pořady, odpolední vycházky a celodenní exkurze, sraz recitačních souborů Východočeského kraje a třídní kurs Krajského osvětového střediska v Hradci Králové pro vedoucí souborů.

Program: 30. června odpoledne zahájila Věra Hašková a Josef Brukner ve střediskové knihovně výstavu knih Klubu přátel poezie, který tu připomenul 10. výročí svého založení. Vernisáž uvedli recitací posluchači pedagogické fakulty v Olomouci.

Na oficiálním zahájení ŠS 1. července ve spojitelně, vzdobené dřevěvoze Anny Poustové na náměty z Labyrintu světa, přednesl uvítací projev předseda MNV František Hejn, zasloužilá umělkyně Julie Charvátová přečetla srdečný vzkaz národní umělkyně Jarmily Glazarové, která se pro nemoc nemohla osobně účastnit, a vedoucí odboru kultury ONV Miloš Polák vyhlásil výsledky literární soutěže Šrámkovy Sobotky 1970. Večer ukončila J. Charvátová přednesem několika básní svých oblíbených autorů.

Dopolední semináře: 2. července ř. Emanuel Michálek, CSc., z Ústavu pro jazyk český uvedl posluchače do poznání Komenského jazyka a stylu.

Následujícího dne Václav Kamelský z Krajského pedagogického ústavu v Praze se v obsáhlém referátu obíral postavou Komenského v moderním básnictví, krásné próze, hudbě a výtvarném umění a vyslovil požadavek, aby se i film konečně odvážil zobrazit aspoň úsek ze života tohoto velikého muže našich dějin.

Nedělní dopoledne 5. července vyplnila hluboce a široce fundovaná přednáška spisovatele Miroslava Hanuše. Mluvil především o těch, kdo Komenského chápali již za jeho života a poskytovali pomoc jeho pokrokovým snahám ve výchově školní a ve výchově všeho lidstva k moudrosti a mírumilovnosti a srovnávali úsilí Komenského s mírovými snahami dneška. Druhá část přednášky, věnovaná našim autorům, kteří zpracovali život a snahy Komenského beletristickou formou, byla dokumentována ukázkami z knih L. Mašinové, Fr. Kožíka a Mir. Hanuše, které přednesli posluchači pedagogických fakult. — Toho dne byl poslán pozdravný telegram do Uherského Brodu ke dnům Komenského.

Přednáška Evy Machkové, pracovnice ÚDLUT, pouká-

zala na to, jak Komenský chtěl svými hrami aktivizovat žáky a jak vypadají pokusy o výchovu dramatem v zahraničí.

Tak se přednáškami a přednesem úryvků účastníci ži-
vým způsobem seznamovali s hlavními myšlenkami učitele národů.

Doplnění těchto poznatků přinesly i **večerní a jiné pořady**. Velikou pozornost vzbudil večer Památníku národního písemnictví dne 2. července. — V úvodu večera odevzdal ředitel ÚDLUT dr. Jaroslav Šindelář čestná uznání dlouholetým pracovníkům v uměleckém přednesu: prof. DAMU v Praze Daniele Musilové, prof. Marii Votavové ze Svitav, prof. Marii Hejnové ze Sobotky a režiséru Jiřímu Hrašemu. — Potom pražští herci (R. Chmelík, I. Ruml, V. Martinec a A. Strejček) provedli v úpravě a režii J. Hrašeho Komenského hru Diogenes kynik znovu naživu. Hra na vtipně řešené náznakové scéně až nečekaně upoutala obecnost, které tu mělo poprvé možnost hru vidět a ocenit bystrost nápadů a pozorování obsažených v této školní hře, vydané poprvé v Amsterdamu r. 1658. — Ostatek večera vyplnil koncert Pražských madrigalistů za řízení prof. Miroslava Venhody. Dirigent uvedl koncert výkladem programu, který byl komponován jako průřez hudební atmosférou doby Komenského. Tak zazněly utrakvistické písně, jaké se zpívaly za dětství Komenského, dále neobyčejně výrazné skladby, které Komenský znal ze svého rodiště, písně z kancionálu Amsterodamského, o nichž se traduje, že Komenský byl jejich původcem; skladby Adama Michny z Otradovic a Samuela Capricorna, rodáka z Žerčic u Mladé Boleslavi, dokumentovaly vývoj české hudby doma i v emigraci. Posluchače okouzli také nevšední zvuk historických hudebních nástrojů, které umělci ovládali s naprostou dokonalostí.

Do této tematiky dobře zapadl stejně povznášející večer 4. července v děkanském chrámu. Zasloužilá umělkyně Dana Medřická přečetla na kazatelně knihu Ester a hudební skladatel Petr Eben doprovodil text mistrovskými improvizacemi na varhanách.

Zvláštní místo ve večerních pořadech mělo vystoupení Recitačního studia Šrámkova domu, které 3. července uctilo 150. výročí narození Boženy Němcové pásmem Úbohá a šťastná. Režisér Jiří Paďour vybral a do umělecky působivého celku složil nejpoetičtější místa z Babičky a zároveň ukázal, jak hrou, dramati-
zaci a moderními

prostředky přistupovat k našim klasikům a tím emocionálně působit na mládež. Pásmo, k němuž zvláštní hudební doprovod na housle a lesní roh komponoval skladatel Václav Hálek, bylo odměněno první cenou již na náhodském festivalu O štít Boženy Němcové, sklídilo uznání na Wolkrově Prostějově a bude provedeno také v Jiřínkově sále v České Skalici při odhalení pomníku autorce Babičky.

Velmi zdařilé bylo „poetické odpoledne“ v neděli 5. července na zápraží Šolcova statku a na náměstíčku u sv. Anny. Tam vystoupili jednotlivci z pedagogických fakult, soubor z Ústí n. Orl. a soubory ze Svitav a Rychnova n. Kn., které rozveselily četné publikum svým podáním Zpěvů sladké Francie.

Letos zvláště silnou touhu po vystupování mládeže bylo nutno uspokojit několika večerními představeními mimo program. Tak ve střediskové knihovně našly hojně posluchače soubory z Hlinska a Broumova 4. července a soubory z Chotěboře, České Třebové a Hlinska 5. července.

Takový zájem o poezii a její interpretaci je jistě jedním z kladných výsledků iniciativní a podpůrné činnosti Krajského osvětového střediska v Hradci Králové, které již několik let školí mládež kraje v recitačních kroužcích a umožňuje jim, aby se pravidelně účastnily přehlídky o Šrámkových Sobotkách.

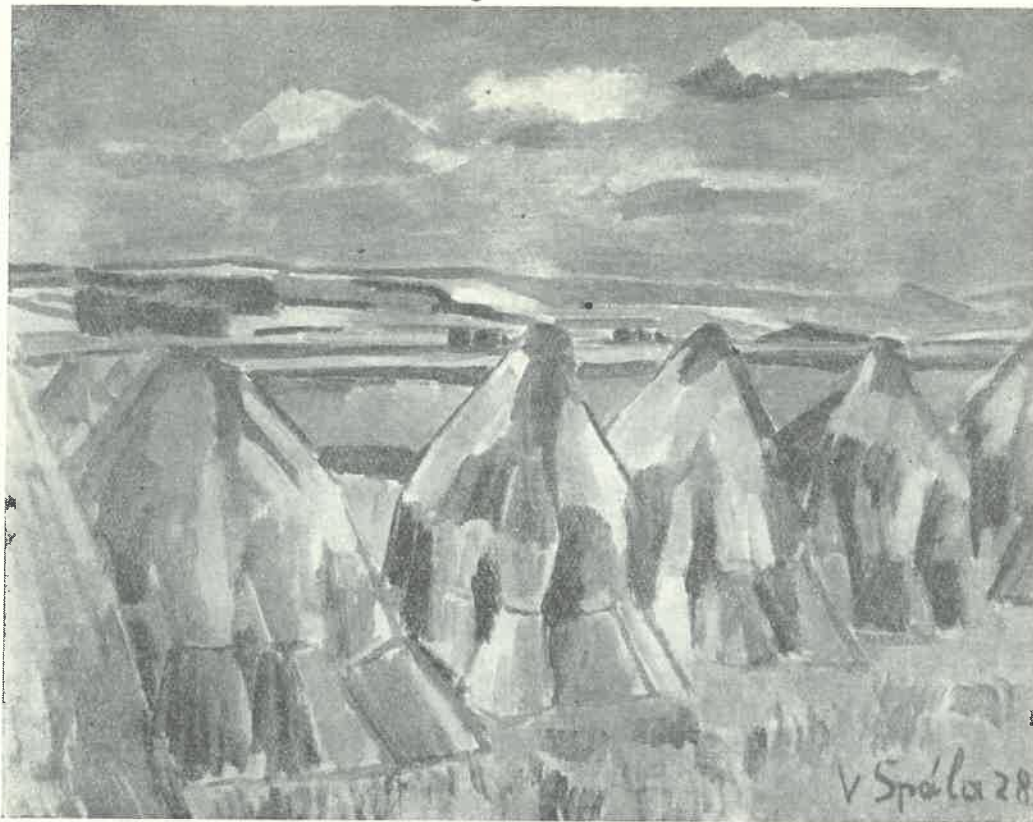
Podíl na tomto potěšujícím faktu má i to, že hradecké středisko soustavně školí vedoucí souborů a jiné vyspělé zájemce, kteří se na Šrámkově Sobotce pravidelně scházejí, aby si vyměnili zkušenosti a vyslechl odborné přednášky. Letos jim přednášela prof. dr. Klementina Rektorisová o dějinách poezie a o teorii verše.

Šrámkova Sobotka dala před třemi lety podnět k recitační **soutěži posluchačů pedagogických fakult**, která se za organizační a metodické pomoci ÚDLUTu uskutečnila letos potřetí. Na přání účastníků 2. ročníku soutěže a po poradě s profesory fakult se soutěž, resp. přehlídka konala zcela novým způsobem. Přihlášení recitátoři byli začleněni do jednotlivých pořadů, takže oni sami i členové poroty (Julie Charvátová, Dana Musilová, Šárka Štembergová, Marie Hejnová, Jan Šrámek a Jiří Paďour) měli přímou účast na celém festivalovém týdnu.

Byli přítomni zástupci všech pedagogických fakult z českých zemí (17 recitátorů z 8 fakult), recitátoři ze slovenských fakult na pozvání neodpověděli.

Václav Špála: Lávka na Orlicích v Potštejně. Olej 1928

Václav Špála: Žně. Olej, 1928

Přípravné práce pro přehlídku vykonali na katedrách českého jazyka a literatury tyto profesori: Oldřich Heckel (Olomouc), Milena Frydrychová a Jiří Svoboda (Ostrava), Jiřina Chudková (Plzeň), Ludmila Žáčková (Brno), Stanislav Cifka (České Budějovice), Ladislav Mařík (Ústí n. L.), Jan Červenka (Praha-Brandýs), Miloslav Bastl a Věra Kratochvílová (Hradec Králové).

Kromě účasti na jednotlivých programech vystoupili posluchači na zdařilém samostatném večeru 6. července, na němž přednesli v dobře skloubeném pořadu a s improvizovaným klavírním doprovodem skladatele Václava Hála nejpůsobivější ukázky ze svého repertoáru. — Brněňští měli samostatný podvečer 4. 7. v Šrámkově domě a přednesli Holanovy Rudoarmejece.

Jako klady soutěže je třeba zvláště uvést:

1. účastníci soutěže měli povinnou ukázkou z díla Komenského, a tím pronikli lépe — jak bylo poznat z přednesu — k jeho dílu i jazyku;
2. za pomoci odborníků se povcičili v tom, jak sestavit samostatný večer;
3. ve třech schůzkách a dalších besedách s porotou analyzovali společně své výkony i dramaturgii;
4. uvažovali o dalších způsobech přípravy v oboru tak důležitém v učitelské praxi.

Jak se studentům v Sobotce líbí, svědčí jeden z mnoha dopisů: „Přijedu do Sobotky potřetí a těším se znovu na všechno, co jsem tam již v předchozích dvou letech vstřelil do sebe. Začátek července si nedovedu představit bez dlouhé cesty vlakem až pod Humprecht.“ (Pavel Cmíral, Brno.)

Vítanou protiváhou pracovní náplně seminářů a náročných pořadů byly **vycházky a exkurze**. Počasí jim celkem přálo, a tak cizí návštěvníci mohli poznat zajímavosti Sobotky a okolí; u Markvartic si prohlédli terén, kde bylo objeveno keltské sídliště. — 4. 7. byl uspořádán zájezd po stopách Komenského v Podkrkonoší (Bílá Třemešná, Horní Branná). Druhá celodenní exkurze 7. 7. směřovala na Turnovsko (Muzeum Českého ráje v Turnově, Dlakův statek v Dolánkách, Jenišovice, skalní útvar Kalich aj.).

Zbývající čas vyplnila **filmová představení**: 5. 7. Krškův film Měsíc nad řekou, 7. 7. krátké filmy o Sobotce a ze Sobotky, natočené bratry Boudyšovými, M. Bernatem a MUDr. I. Kařkou.

Součástí soboteckého festivalu je **literární soutěž Šrámkovy Sobotky**, dotovaná školskou a kulturní komisí ONV v Jičíně.

Vedoucí kulturního odboru ONV v Jičíně ohlásil na zahajovacím večeru 1. července tyto výsledky:

Do soutěže se přihlásilo 66 autorů s 69 pracemi (loni bylo 30 autorů s 33 pracemi). Do I. kategorie patří 56 prací, z toho 37 básnických, 13 prozaických, 6 dramatických. — Do II. kategorie patří 5 prací literárněvědných a do III. kategorie 8 prací vlastivědných.

Na základě recenzí rozhodla soutěžní komise takto:

První cenu (900 Kčs) získávají:

doc. dr. Jaromír Plch z pedagogické fakulty v Praze za práci Paralipomena k literárnímu procesu a kontextu české a slovenské literatury v literární tvorbě Josefa Zindra;

Jiří Pačour s Václavem Hálkem z Prahy za pásmo Ubohá a šťastná, v němž nově pojali dramaturgii Babičky Boženy Němcové;

dr. Andrej Leňo z Košic za práci Alois Jirásek a jeho osobné a literárne vzťahy k Slovensku.

Druhou cenu (500 Kčs) získávají:

Stanislav Rudolf z Brandýsa n. L. za román Něžně háčkovaný čas;

Jiří Uhlíř z Jaroměře za bibliografickou studii Božena Němcová inspirací pro umění;

Eva Machková z Prahy za práci Školní hry J. Á. Komenského a výchovná;

Alois Jilemnický z Hořic za příspěvek k dějinám textilního průmyslu na Hořicku.

Třetí cenu (300 Kčs) získávají:

Oldřich Rajman z Pardubic za reportáž Konec krále chuligánů;

Milena Kovářová z Prahy za televizní hru Prošlý čas;

Jiří Hraše z Prahy za režijní úpravu Komenského hry Diogenes redivivus;

Jaroslav Gloser z Bystrého u Poličky za literární a historickou práci o lidovém hnutí na Vysočině Světla na Hlučálu.

Odměny po 200 Kčs byly přiznány:

dr. Františku Bařhovi z Prahy za jubilejní stař Šrámkovo Lěto jako opera;

Zdeňku Rutovi z Kopidlna za práci Boj lidu na obranu republiky na Jičínsku v letech 1938—1939;

Dušanu Fiedlerovi ze Sobotky za popis lidových zvyků na Sobotecku kolem vánoc a Nového roku.

Návštěvníci Šrámkovy Sobotky. Stálými účastníky na všech bodech programu byli členové učitelské **exkurzně vzdělávací základny**. Přijelo jich letos 90 (loni 88, předloni 76), a to z Prahy 31, z kraje Středočeského 3, Jihočeského 2, Západočeského 4, Severočeského 4, Východočeského 27, Severomoravského 14, Jihomoravského 5.

Příhlášky do základny svědčí o přitažlivosti tematické náplně ŠS i o tom, že tu účastníci nacházejí to, co činí specifikum Sobotky: že se tu vytváří ovzduší družnosti a přátelství i dobrého humoru, že se setkávají s vlídností soboteckých občanů, že se tu seznamují osobně s vynika-

osob. Soustavná a mnohaletá kulturní práce v místě nese zřejmě své ovoce a přispívá k dobrému jménu hostitelského města.

Na ŠS vzpomínají mnozí ze starších návštěvníků i ti, kdo letos nemohli přijet. Srdečný dopis poslala dr. Leontina Mašinová, která velmi lituje, že se nemůže zúčastnit, spisovatel František Kožík, prof. dr. Alois Jedlička aj. Milý nám byl i pozdrav univ. prof. Františka Svejkovského, který byl pozván na universitu v Chicagu. Píše z Chicaga 3. července: „V těchto dnech jsem vzpomínal na Vás a na Vaši Sobotku. Věřím, že i letos se pořádala

Václav Špála: *Tři grácie*. Olej 1919

jíci osobnostmi atd. Tyto klady, k nimž patří i dobrá strava a veselé besedy po programech (spojené se zpěvem a volbami ovčáčka a princezny), dovedly — jak uvedla předsedkyně samosprávy základny prof. Jarmila Pěčková — vyvážit drobné nedostatky v ubytování i v zásobování.

Na ŠS přijelo dále 25 seminaristů KOS z Hradce Králové, 50 členů recitačních souborů z Východočeského kraje (organizoval Miloslav Kučera), členové poroty soustředě pedagogických fakult a jiní hosté, např. zasloužilá pedagogická pracovnice Ludmila Žofková, nositelka medaile J. Á. Komenského, Jiří Žantovský z Památníku národního písemnictví, dr. Oldřich Heckel z pedagogické fakulty v Olomouci, dr. Jiřina Chudková z pedagogické fakulty v Plzni, Petr Havlík z Výzkumného ústavu odborného školství, J. Krám z Krajského pedagogického ústavu v Hradci Králové, Lada Mühlsteinová z Muzea Boženy Němcové v České Skalici, Eva Doláková z Moravské filharmonie Olomouc, Ema Staleva z LŠU v Brně, Petr Pešek z OD v Semilech a jiní. Na jednotlivé body programu přijížděli zástupci ONV v Jičíně, pracovníci Osvětového domu, Okresního muzea a Okresní lidové knihovny v Jičíně a četní jiní zájemci z okolí.

Zvláště potěšující je živé účastenství široké sobotecké veřejnosti. Proto seminární přednášky měly průměrnou návštěvu 120 lidí a na večerních pořadech bylo 220—350

a byla tak zajímavá jako jindy... Potěšilo mě, že ve zdejší univerzitní knihovně je rovněž heslo „Sobotka“ a pod ním něco z publikací Vašeho města... Těšíme se opět na shledanou při Šrámkově Sobotce.“ Z Piešťan píše Š. Caňová: „Vlani som prežila medzi Vami nezabudnuteľný týždeň plný radosti a priateľského porozumenia... Teším sa, že o rok budem môcť navštíviť Sobotku — ozajstný kúsok raja v našej milovanej vlasti.“

Propagace. Šrámkovu Sobotku soustavně propaguje Zpravodaj ŠS, který za redakce prom. hist. Karola Bílka vychází většinou měsíčně a po dobu festivalu denně. K ŠS byly vydány letáky, plakáty a pozvánky podle návrhu jičínského výtvarníka Františka Zajíčka. Na jednotlivé pořady upozorňoval denní místní rozhlas. Také denní a jiný tisk i hradecký rozhlas přinesly kratší i delší informace. Letos se také Jednota zapojila do propagace tím, že vhodně aranžovala výkladní skříně obchodů stejně jako Kniha. Hlavní propagací je ovšem vždy program a jeho splnění. Potom se návštěvníci ŠS sami stávají propagátory, jak dosvědčuje počet školních a turistických výprav a návštěv v našem městě. To má jistě také ekonomický dosah. A ten by mohl být mnohem efektivnější, kdyby Sobotka měla větší ubytovací možnosti a kdyby si Jednota počínala pružněji, počítala se zvýšeným turistickým ruchem a tak lépe uspokojovala požadavky ná-

vštevnicků. I dávný požadavek, aby v Sobotce byla cukrárna, zůstává stále nesplněn.

Organizace Šrámkových Sobotek je založena na iniciativě a práci několika domácích lidí, kteří jsou ve spojení s MNV a OB. Jsou vděční za pomoc, kterou si získávají u jednotlivců a institucí mimo Sobotku.

Letos spolupořadatelé byly tyto instituce: ONV, ŠKK ONV v Jičíně, Krajské osvětové středisko v Hradci Králové, Krajský pedagogický ústav v Praze a Hradci Králové, Ústřední dům lidové umělecké tvořivosti v Praze, katedry českého jazyka a literatury na pedagogických fakultách v českých zemích, Osvětový dům v Jičíně; zvláštního uznání zasluhuje spolupráce Památníku národního písemnictví, jehož zástupce Jiří Žantovský se přičinil o zajištění večera 2. července.

V podrobnostech byly organizační práce rozděleny takto:

1. Koncepce programu, jednání se spolupořadatelé, s přednášejícími a účinkujícími, přijímání hostí, propagace, veškerá korespondence — Marie Hejnová, Václav Hejn;
2. exkurzně vzdělávací učitelská základna a všechny práce s ní spojené — Drahomíra Bílková-Kyzivátová, manželé Švandovi;
3. stravování ve školní jídelně — Zdenka Holubová, D. Bílková-Kyzivátová;
4. ubytování návštěvníků mimo základnu — Josef Volf, Oldřich Beneš;
5. redakce, rozmnožování, distribuce denního Zpravodaje — Karol Bílek;
6. technická zařízení, scénické úpravy — Přemysl Bureš, Václav a Jasna Fiedlerovi, Karel a Jana Ouředníkovi;
7. vycházky a exkurze — D. Bílková-Kyzivátová, K. Bílek, J. Volf, Václav Kamelský, dr. Karel Samšíňák, prof. Stanislav Balcar;
8. výstava — Věra Hašková, Ludmila Voglová, Zina Folprechtová, Barbora Kunstová;
9. literární soutěž ŠS: evidence, první čtení a hodnocení došlých prací, jejich rozeslání odborným recenzentům, příprava návrhu pro soutěžní komisi, expedice prací zpět autorům — M. Hejnová, V. Hejn;
10. finanční věci — Oldřich Beneš;
11. pozvánky, plakáty, místní rozhlas: Z. Holubová, O. Beneš, Jindřiška Slavíková;
12. pohotovostní služba — Recitační studio Šrámkova domu.

Pořadatelé děkují všem institucím a jednotlivcům i všemu občanstvu za pochopení a přispění k zdárnému prů-

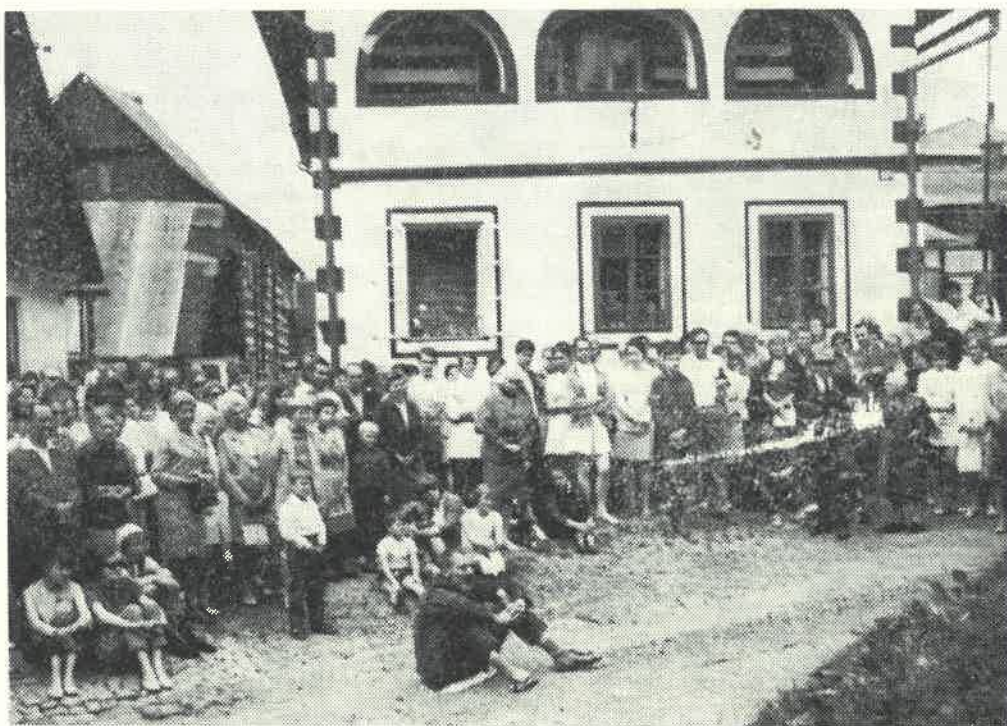
běhu festivalového týdne, zvláště za péči o čistotu města a za poskytnutí ubytování v soukromí. Veliký dík patří i kolektivu hotelu Pošta v čele s Jiřím Macounem.

Závěr a výhled. Šrámkova Sobotka je vedena v materiálech Ústředního domu lidové umělecké tvořivosti, který je resortním odborným ústavem ministerstva kultury ČSR, jako **festival kultury slova a literární výchovy** s převážnou účastí učitelů a recitačních kolektivů a sólistů Východočeského kraje. Důležitou součástí festivalu v posledních třech letech je recitační soutěž posluchačů pedagogických fakult v českých zemích. (Viz bulletin ÚDLUTu 1969, 1970 a materiály Krajského osvětového střediska v Hradci Králové.) Celý tento vzdělávací a rekreační týden je stavěn na exkurzně vzdělávací učitelské základně. Tato stavba i ústřední tematika je pevným základem Šrámkových Sobotek, který se za 14 let osvědčil a od něhož v zájmu dalšího rozvoje nelze upustit. Pro větší přitažlivost a na základě rozboru dané situace je nutno ústřední téma při jeho plném zachování každoročně obměňovat a obohacovat.

V současné době, kdy je třeba zvýšit společenskou funkci uměleckého díla a slovního projevu vůbec, navrhuje — na základě předchozích zkušeností — **pro XV. Šrámkovu Sobotku téma Síla slova.**

Chceme obnovit velkou, kolektivní recitaci po vzoru velkých sborů minulosti (viz dílo Miloslava Dismaná, Henkovu knihu Síla slova, Zpravodaj ÚDLUTu 3/1970 aj.). Proto bychom chtěli za součinnosti souborů Východočeského kraje a pedagogických fakult uspořádat na Humrech velkou kolektivní recitaci Šrámkovy básně Mládí zpívá, tak oblíbené u dělnické socialistické mládeže. K ní se budou přimykát ostatní vystoupení kolektivů.

Seminární přednášku na dané téma plánujeme pouze jednu pro všechny účastníky, dále pak máme v úmyslu rozdělit účastníky do menších seminářů, které by organizovaly a za něž by odpovídaly odborné resortní ústavy (ÚDLUT počítá se seminářem pro pedagogické fakulty, KOS v Hradci Králové by jako každoročně uspořádal svůj seminář, zájem projevuje Lidová konservatoř v Praze aj.). Bylo by záslužné získat kolektivy a profesory škol, kde se umělecký přednes pěstuje jako nepovinný předmět. Počet programových večerů by byl omezen na večer pedagogických fakult, jedno velké profesionální vystoupení přimykající se k společenské hodnotě Šrámkova a Šolcova díla (r. 1971 je sté výročí úmrtí Václava Šolce). Do roku 1971 připadá také 50. výročí Šrámkovy spolupráce se soboteckými studenty a 10. výročí vzniku a činnosti Šrámkova domu; tato jubilea by bylo vhodné připomenout na dokumentární výstavě, ukazující vědomě pěstovanou kulturní tradici a práci v Sobotce.

Z poetického odpoledne
na XIV.
Šrámkově Sobotce

POMNÍK VÁCLAVA ŠOLCE

Snahou soboteckého studentstva byl před 90 lety odhalen v Sobotce pomník soboteckému rodáku, básníku Václavu Šolcovi. Myšlenkou na uctění památky autora Prvosenek ze sobotečtí studenti zabývali hned od jeho smrti. Ustavili „Spolek pro postavení pomníku básníka Václava Šolce v Sobotce“, jehož cílem bylo zbudovat na hřbitově pod Humprechtem důstojný pomník místo dosavadního skromného křížku. Od tohoto úmyslu však bylo upuštěno, když místní okrašlovací spolek Lípa doporučil studentům, aby pomník byl umístěn v malém parku na rohu ulic Jičínské a Šolcovy. O pomoc byla požádána Umělecká beseda v Praze, která vyhlásila konkurs mezi svými členy. Z několika podaných návrhů byl po menších úpravách přijat návrh akad. sochaře Antonína Procházky z Prahy za cenu 500 zl.

Protože výnosy ze studentských divadelních představení a tanečních zábav nestačily na krytí nákladů na pomník, požádal spolek o příspěví veřejnost. Výzva byla otištěna v 10. čísle jičínského Krakonoše dne 23. května 1880. Právilo se v ní:

Příznivcům básníka Václava Šolce.

Deset bezmála let uplynulo od doby té, co v chladnou zemi vložili jsme tělo nadaného básníka, jehož květ života podhloďán byl červem utrpení a nedostatku. Utonul záhy ve vlnách bouřlivého osudu slavný písničkář a darmo snad se ohlížíme po povoláném životopisci, jenž by vykreslil život jeho v pravých tazích, nezastíněných chmurným dechem nepřízně, jaké hojně se dožil, v jasnost přivedl to jméno skoro zapomenuté. Mlčí se o něm, ač se uznává v literárních kruzích cena básní slavného pěvce toho, jakož i ztráta, jakou utrpěla předčasnou smrtí jeho naše literatura. Skromný křížek s jednoduchým nápisem ukazuje na soboteckém hřbitově místo, kde odpočívá tělo básníka Václava Šolce. Aby památka genia toho byla osvěžena, vzalo na se studentstvo sobotecké čestný úkol, postaviti pomník pěvci Prvosenek. Tiše, ale úsilovně pracovavši po čtyři léta v cíli vytčeném, nedočillo záměru, takže by snad na dlouhou ještě dobu musilo odložití úmysl svůj, kdyby nenalezlo podpory u přátel a ctitelů pěvce. K nim taky se obracíme se snažnou žádostí, aby nám neráčili odepřít své podpory, naději chovající, že s jejich pomocí bude nám možno o letošních prázdninách provésti úkol svůj.

Příspěvky buďtež zaslány p. Dr. Janu Jirčákovi, zemskému advokátu v Sobotce a protektorovi spolku pro postavení pomníku.

V Praze dne 7. května 1880.

Alois Pelc, předseda Alex Bernard, jednatel

Výzva dosáhla svého cíle, neboť se sešlo dostatečné množství příspěvků a darů. Pro zajímavost uvádím některé dárcce větších částek: akadem. spolek Radbuza (3 zl.), Štítný (4 zl.), Jizeran (10 zl.), posluchači 2. ročníku učitelského ústavu v Kutné Hoře (3 zl. 20 kr.), spolek Omladina sobotecká (2 zl.), Josef Max, úředník banky Slavie (5 zl.), místní výbor sobotecký (50 zl.), JUDr. Jan Jirčák (20 zl.). Dále si o spolek získal velké zásluhy soudce Josef Španihel a výtvarný odbor Umělecké besedy v Praze s předsedou prof. Soběslavem Pinkasem.

Je zajímavé, že ve výzvě vydané čtyři měsíce před odhalením pomníku se píše ještě o jeho umístění na soboteckém hřbitově. O definitivním umístění bylo asi rozhodnuto teprve na valné hromadě spolku dne 28. července 1880.

Slavnost odhalení pomníku byla zahájena v sobotu 28. srpna 1880 večer lampionovým průvodem městem. Druhého dne ráno byl již o páté hodině budíček. Po osmé hodině byly v obecním domě na Karlově (dnes budova pošty) uvítány spolky z okolí. K slavnosti se dostavily studentské spolky: Akademická čtenářská jednota z Jičína (s praporem), Jizeran, Krakonoš, Jungmann, spolek českých akademiků-Zidů, literární a řečnický spolek Slavia z Prahy, Všehrd a dále studující z Hořic, Dětenic, Jičína, Ml. Boleslavi, Turnova, Semil, Rovenska p. Tr., Mn. Hradiště, Libáně, Králova Městce a jiných míst. Z ostatních spolků a korporací se slavnosti oficiálně zúčastnily: městské rady Sobotka, Dolní Bousov, Kopiclno a Rožďalovice, obecní a okresní zastupitelstvo sobotecké, hasičský sbor Sobotka a Jičín, Občanská beseda a Omladina ze Sobotky, čtenářské jednoty z Turnova a Nové Paky, Sokol jičínský, mládeňecký spolek turnovský, zpěvácký spolek a vysloužilci z Dolního Dousova a dámský zpěvácký spolek Libuše z Jičína, který k pomníku položil krásný věnec.

O deváté hodině prošel městem průvod k pomníku,

zpěvácké spolky zazpívaly chorál Svatý Václave a slavnostní řeč pronesl básníkův přítel Josef Lad. Turnovský. Potom protektor spolku JUDr. Jirčák předal pomník do opatrování městské radě a sobotecký purkmistr Václav Mašťálka slíbil o pomník pečovat. Na závěr slavnosti zazpívaly pěvecké spolky kantátu a absolvovaný právník Jan Mach poděkoval všem, kdož se o postavení pomníku zasloužili.

Večer uspořádali studenti divadelní představení „Della Rosa“ od Gustava Pflēgra Moravského, před jehož začátkem přednesl posluchač filosofie Alexandr Bernard Šolcovi báseň „Písničkář“.

V pondělí navštívili účastníci slavnosti Šolcův hrob na soboteckém hřbitově, kde na místě jednoduchého křížku byla péčí Sdružení studujících soboteckých položena kamenná deska. Večer se v „Měšťanské besedě“ konala zábava a v úterý odpoledne byl společenský výlet Pláňankem na Kost.

Kolem pomníku byl zásluhou okrašlovacího spolku Lípa zřízen hezký parčík podle návrhu zahradníka Hanče.

17. července 1921 se u pomníku konala vzpomínka k 50. výročí Šolcova úmrtí. Slavnostní projev přednesl univ. prof. Dr. Arne Novák a František Duchoň poprvé recitoval báseň Fráni Šrámka „Básníkův hrob“, věnovanou autorem k tomuto jubileu.

Pomník Václava Šolce, který byl ozdobou města, nezůstal bohužel stále na svém původním místě. Ještě v témže roce odprodalo městské zastupitelstvo celé prostranství jako stavební parcelu pro novostavbu Okresní záložny hospodářské v Sobotce. Pomník se musel přestěhovat a našel umístění pod Humprechtem na louce pod myslivnou. Na přemístění pomníku věnovala OZH 15 000 Kčs. V roce 1933 podalo Sdružení studujících soboteckých žádost městské radě, aby pomník byl z Humprechta opět přemístěn na své původní místo před novou budovu OZH a náměstíčko aby bylo nazváno „náměstí Václava Šolce“. Žádosti vyhověno nebylo a v roce 1935 byl na tomto místě odhalen pomník ministerskému předsedovi Antonínu Švehlovi. Za druhé světové války byl bronzový Švehlův pomník zničen, zůstal jen podstavec, jinak bylo místo prázdné. Až po válce došlo konečně k opětovnému přemístění Šolcova pomníku z Humprechta na původní místo.

Je tomu tedy v těchto dnech již 90 let, kdy byl odhalen Šolcův pomník a upraven jeho hrob. A nejhezčí připomínkou tohoto výročí je skutečnost, že péčí Osvětové besedy v Sobotce a z výtěžku rodácké akce byla v tomto roce umístěna u Šolcova hrobu básníkova busta na podstavci, dílo akad. sochařky Karly Vobišové.

Poznámka: K napsání článku bylo použito literárního archivu Miroslava Vlacha a údajů z Věstníku soboteckého.

Vf

Dvě nové plastiky v Sobotce. Letos začátkem léta došlo konečně k umístění bust, které vytvořila akad. sochařka Karla Vobišová: busta Fráni Šrámka byla postavena v parčíku na rozcestí jičínské a spyšovské silnice, busta Václava Šolce našla umístění na hřbitově u básníkova hrobu. Obě díla vynikající sochařky zapadla do obou prostředí a stala se jejich dominantou. Zvláště jímavé působí výrazná podoba Václava Šolce, postavená na štíhlém čtyřdílném řešeném podstavci, který nese čtyřverší z Šolcových Písní v bouři:

*Byl den můj bouří divých pln
a černým mračnem tmavý,
a slunce jak by zhaslo již,
mně svítil blesk jen žhavý.*

Tím u Šolcova hrobu vznikl nápadný prostor, uzavřený v pozadí stěnou mladých habrů a vpředu vyplněný květinovým záhonem, a busta v tomto prostředí upoutá každého, kdo přijde na hřbitov, ani cizí návštěvníci si už nebudou stěžovat, že básníkův hrob nemohou nalézt. Můžeme říci, že po 90 letech byly dovršeny snahy soboteckých studentů, kteří r. 1880 uctili památku básníka Prvosenek zřízením hrobu a postavením pomníku v blízkosti školy. — Šrámkova busta, stojící na nevysokém a prostém, květinami obklopeném hranolu z růžového pískovce, se krásně vyjímá na zeleném pozadí se smutnými vrbovými a ozdobnými keři, a tak dotváří jedno z nejvýraznějších zákoutí, jak si je představoval projektant parčíku František Dolenský.

Soudobá zpráva o Janu N. Laštovkovi

Jan Nepomuk Laštovka by měl patřit plným právem do historie našeho divadla, hned vedle klasiků minulého století. Měl by patřit i do literární historie. Jeho jméno však zůstalo zapsáno jen v historii našeho loutkářství. Nestal se nikdy tak slavným jako Matěj Kopecký, ani tak proslulým jako Josef Škupa, který shodou okolností začal svoji loutkářskou činnost v divadle Karla Nováka, posledního loutkářského učedníka Laštovkova a dovršitele jeho díla.

V poslední době se stalo sporným kdysi velmi propagované tvrzení, že Matěj Kopecký si sepsal pro své loutky řadu her a tím vytvořil tradiční český loutkářský repertoár. S oblibou to ve svých knížkách o Kopeckém tvrdil i náš sobotecký L. Novák a to jak ve svém dílku „Loutkové divadlo“ vyšlém kolem r. 1905, tak i v publikaci „Matěj Kopecký“ z r. 1946. Nedlouho potom vystoupil J. Bartoš se řadou důkazů o tom, že většinu tzv. typického českého loutkářského repertoáru napsal učitel Prokop Konopásek z Olešné (1785 — 1828). Bartoš došel ke svým závěrům na základě zmínek ve starší literatuře, podle nichž byly tyto hry (Posvícení v Hudlicích aj.) napsány pro loutkáře Františka Vinického. Konečně už v r. 1930 (Encyklopedie čsl. mládeže I, str. 218) si starých zpráv všiml J. Veselý a napsal: „František Vinický, bývalý kantor... upravoval mnohé hry pro loutky, v čemž mu pomáhal později učitel Konopásek“. To, co se tedy o Kopeckém traduje snad neprávem, můžeme tvrdit s jistotou o Laštovkovi, jehož literární činnost je dokázána. Jeho působení spadá do šedesátých let minulého století, kdy český národ bojoval houževnatě za svá práva, kdy každé volnější slovo bylo přísně sledováno a trestáno. Lidoví loutkáři žili tehdy vlastně na okraji lidské společnosti a byli od milostivé vrchnosti pokládáni spíše za neškodné komedianty. Unikali tak zpravidla pozornosti jinak velmi přísné censury. Všimněme si, že např. Jeřábek, patřící ke smetánce národa, mluví o loutkáři jako o sprostákově a o „Posvícení v Hudlicích“ jako o anekdotě, což v jeho podání znamená prostý a bezvýznamný lidový výtvar (Stará doba romantického básnictví, Praha 1883, str. 305 a 356). Srovnajme si s tím však postoj herce Turnovského, který ve svých „Pamětech starého vlastence“ vzpomíná s láskou na loutkové představení, k nimž měl jako syn hostinského v mládí jistě daleko blíže než ostatní děti.

Laštovka psal a hrál hry s obsahem vlasteneckým. Na jeho jevišti vystupoval Jan Žižka a Jiří Poděbradský, což bylo v šedesátých letech jistě činem povážlivým, a svá vystoupení nadto kořenil humorem, kvůli němuž měl pak řadu nepříjemností s úřady, jak vypráví tradice. Svou hru „Mikuláš Klečkovský“, jejíž děj je umístěn do východních Čech, zadal dokonce do Náprstkovy soutěže r. 1860. Umístila se jako desátá mezi čtrnácti. J. Bartoš (Komédie a hry, Praha 1959, str. 535) poznamenává, že se této hře nedostalo sice ani kritické zmínky v referátě o soutěži, ale byla převzata četnými loutkářskými rody a „tak se dočkala většího počtu představení a byla zhlédnuta četnějšími diváky, než obě hry Hádkovy, které tehdy dostaly první a druhý akcesit“.

Laštovka se narodil a umřel v Praze (1824—1877). Svou činností patřil východním Čechám a Polabí a odtud také máme nejvíce zpráv z jeho života. Zatím všechny tyto zprávy jsou až posmrtné a první z nich, velmi často připomínaná humoreska J. J. Stankovského z knihy „Umění milovné město“, vyšla r. 1881. V této literatuře spíše memoárového rázu se nám zachovaly nejčastěji různé zajímavější, často ovšem málo spolehlivé nebo zveličené historky. Četné z nich bývají připisovány i na účet Kopeckého.

V Mladoboleslavských listech z 27. 4. 1866 byla otištěna drobná noticka o vystoupení Laštovkově u Zlatého věnce v Mladé Boleslavi. Nepřináší mnoho konkrétního a sotva je v ní něco, co bychom o Laštovkovi už neznali odjinud. Zvlášť se tu mluví o tom, že „zdařilé vtipy a zvláštní chvály hodná mluva jej odporučují... Nic neslušného, žádné sprosté výrazy, jakými obyčejní loutkáři tak často hřeší, neuráží ucho posluchače a protože mohou rodičové dítkám svým nevinnou zábavu tuto popřát, která mimo to mnohdy je i poučná“. Dokládá to znovu výjimečnost Laštovkovu mezi tehdejšími loutkáři a odůvodňuje konečně i rozčilení časopisu Hvězda z 1. 9. 1862, který se velmi nekompromisně a velmi hrubými výrazy stavěl proti tehdy vydávané publikaci „Komédie a hry Matěje Kopeckého“.

(Československý loutkář 1962, J. Malík: Úsměvy dřevěné Thalie, Praha, 1965.)

Laštovka má určitý vztah i k Sobotce. To, že tu hrával je jisté, i když doklady o tom zatím chybějí. Na skále komediantů na Hrubé Skále (Zpravodaj Šrámkovy Sobotky 1967, č. 8) je podpis Johana Kubešky z r. 1845, snad Laštovkova švagra. Bohužel rodokmeny našich lidových loutkářů jsou tak propleteny a tak nedokonale zpracovány, že je mnohdy těžko říci, o kterého nositele určitého jména jde. Johan Kubeška žádal právě r. 1845 o vydání loutkářského oprávnění, byl ale odmítnut (J. Bartoš: Loutkářská kronika). To ovšem neznamená, že nemohl hrát s jiným loutkářem jako pomocník. Konečně i Laštovka — ovšem až řadu let po uvedeném letopočtu — vypomáhal delší dobu právě Kubeškovi, než sám dostal koncesi. Laštovky se dovolával sobotecký rodák a princípal loutkové scény Jeřábekova družstva MUDr. J. Sedmidubský. V podrobné zprávě o této sobotecké scéně v Českém loutkáři, roč. 2, 1917, str. 76—77, se totiž výslovně píše, že „viděl Laštovkovy loutky“. Reminiscence, vyvolaná snad i četnými, Laštovkovi věnovanými články v předchozím ročníku Českého loutkáře, je přesto pravděpodobná.

A nakonec jen připomínku, že J. Bartoš (Loutkářská kronika, str. 285) objevil i jednoho lidového loutkáře ze Sobotky. Byl to František Hein, jehož žádost o koncesi byla r. 1858 zamítnuta a který pak loutkařil v letech 1861—1867. Karel Samšínák

Dr. J. Bartoš s loutkářem Šimkem v Sobotce

• O soboteckém rodáku Karlu Smržovi (1897—1953), který se také účastnil divadelní činnosti ve svém rodišti se Sdružením studujících soboteckých (24. července 1921 v představení Šrámkova Léta za řízení básníka trávního v Sobotce prázdniny u své matky hrál roli Jana Skalníka), později filmového historiku a publicistovi, otiskuje zajímavou stať Zdeněk Smejkal s názvem Rané práce Karla Smrž o dějinách českého filmu v sborníku Otázky divadla a filmu, nedávno vydaném filosofickou fakultou university J. E. Purkyně v Brně. Autor si tu všímá Smržovy knihy Film z r. 1924 i jeho četných článků časopiseckých, zejména v Rozpravách Aventina i jeho významného činu, totiž zachránění prvních českých filmů z r. 1898 před zánikem, čímž Smrž položil základní kámen našeho filmového archívnictví. Dr. Fr. Bařha

Okolo Haškova Dobrého vojáka Švejka

(Vzpomínka + pplk. Miroslava Vlacha)

Nedávno zesnulý podplukovník Miroslav Vlach při rozsáhlém a pečlivém vlastivědném bádání o Sobotecku měl zájem o zachování veselých příběhů ze Sobotecka a vyzízel mne, abych je zachycoval, aby neupadly v zapomnění.

V dopise z 12. května 1968 navazuje na předchozí rozhovor o Jaroslavu Haškovi a sděluje, jak poznal osoby, které mají vztah k Haškovu dílu.

Bylo by opravdu škoda, aby vzpomínky pplk. Miroslava Vlacha zůstaly uloženy v jeho pečlivě vedeném archivu, který připadl městu Sobotce.

Z dopisu:

Když jsem začal s tím Švejkem. Vzpomínám, že jsem se v životě setkal se třemi lidmi, kteří měli nějaké vztahy k tomuto světovému románu.

Prvním byl **hejtman Ságner**. Já jej znal jako plukovníka a jeho plné jméno, jak je používal, bylo Ságner-Habrovský. Prý byl příslušníkem jakési nobilované rodiny, patrně nějaký takový malý úřednický predikátek.

Byl velitelem pěšího pluku 36 v Užhorodě; já v té době sloužil u pěšího pluku 20 v Michalovcích, oba pluky patřily k 24. pěší brigádě... Míval všelijaké groteskní nápady. Tak například jeho paní posílala z dovolené jednotlivým rotám pozdravné lístky, které Ságner podepisoval. Byla to taková laciná drobná demagogie, kterou chtěl přispívat k okrášlení doby.

Pak jsem znal **pana Štěpánka**. To byl lipnický občan, který podle Haškova diktanda psal rukou, ne strojem, tento slavný román. Vypravovával historiky o této spolupráci, leč já jim nevěnoval větší pozornost. Nedovedl jsem tehdy odhadnout, že jde o dílo významu světového. Dnes bych ovšem už víc napínal uši a podle okolností i zapisoval. Ten pan Štěpánek byl u nás, u pluku civilním

zaměstnancem, oficiantem. Nemýlím-li se, seznámil jsem se s ním u detašované naší rotě v Medzilaborci, k níž byl jako písař přidělen. Já u ní byl totiž přidělen také. Anebo to bylo u náhradního praporu. Máte tu svědectví o dřavosti a tudíž nespolehlivosti paměti.

A třetím byl jeden z hrdinů románu. Sám **nadporučík Lukáš**, správně Lukas. Já jej znal jako majora konceptní služby. Byl Němec, uměl bezvadně česky, myslím že byl pražský Němec rodem, slušný, korektní, přátelský, ochotný. Byl šéfem pomocné služby našeho presidia (rozumněj MNO), k níž patřily úřední Věstníky a podobné administrativní a okrajové záležitosti.

Vypravovával o Haškovi, stýkali se i po Haškově návratu z Ruska i po vydání románu, neboť nadporučík Lukáš tu je vykreslen docela sympaticky a neměl žádný důvod, aby se proto na něj nějak horšil. Vymezoval, co bylo skutečností a co bylo fabulováno, a zde lituji doopravdy, že jsem si svědectví korunního svědka nezařadil. Jenže já tehdy na svou činnost v pensii nepomýšlel a tím méně jsem mohl mít představy, jak nakonec vyústí.

Zde končí mé švejkovské vzpomínky. Snad bych ještě mohl dodat, že Dr. Václav Peča znal osobně Haška i jeho bratra. Už jejich otec byl úřednickým zaměstnancem banky Slavie a byli jimi i oba bratři. Jaroslav do doby, než se oddal spisovatelství jako povolání. Jeho bratr děle. Nakonec se upil stejně jako jeho velký bratr. V bance se snažili mu pomoci, všechno úsilí bylo marné. Bratr Haškův nebyl však žádný spisovatelství talent, úředník původně upotřebitelný, ale klesal stále hlouběji, nakonec ztroskotat úplně.

(Kopie dopisu zasláno dr. Vladimíru Šulcovi uložena je v archivu Mir. Vlacha, který připadl městu Sobotce.)

V. Š.

LITERÁRNÍ ZE SOBOTECKA

● Šrámkovy verše uveřejnila Nová svoboda 5. VI. (1. máj 1945) a třebešská Jiskra 22. VII. (Večer); recenzi televizního filmu Popel podle Šrámkovy povídky najdeme v Mladé frontě 6. VI.; Svobodné slovo recenzuje 12. VI. uvedení Šrámkových veršů ve Viole.

● Obsáhlé články o Daně Medřické a jejím vztahu k Šrámkovu dílu otiskl Signál 4. VII. a bratislavský Život 15. VII.

● Fraňu Šrámkova a jeho verše pro mladé představila v osmistránkovém článku čtenářům Mladé scény č. 5/70 Marie Hejnová. Několika půvabnými kresbami doprovodil článek V. Cinybulk.

● O Šrámkově Sobotce přinesly články a zprávy Svobodné slovo 4. VI. a 2. VII., Národní výbory 10. VI., Zemědělské noviny 16. VI., Pochodeň 18. a 26. VI. a 9. VII., Předvoj 19. a 26. VI. a 10. VII., pardubická Zář 23. VI., Mladá fronta 23. VI., 2. a 4. VII., Večerní Praha 24. VI., Obrana lidu 27. VI., Lidová demokracie 1. a 2. VII., Rudé právo 2. a 21. VII., Práce, Rovnost a bratislavský Večerník 2. VII., Zájmová umělecká činnost č. 4/70, Bousováč č. 6 aj.

● Šrámkova Píska si povšímy Rudé právo 4. a 15. VI., Svobodné slovo 4. a 11. VI., Lidová demokracie 4. VI., Mladá fronta 11., 16. a 18. VI., Zítřek Písecka 27. V., Jihočeská pravda 9., 13. a 16. VI. a 20. VII. atd.

● Obsah a rozbor Šrámkova Měsíce nad řekou přináší Amatérská scéna č. 5/70.

● Fotografie ze Šrámkova Léta publikují Záběr 11. VI. a Pochodeň 11. VI.

● Padesátinám dr. Václava Šolce je věnován článek v Českém lidu č. 2/70, šedesátinám dr. Rudolfa Turka článek v Archeologických rozhledech č. 3/70.

● Román Josefa Knapa Réva na zdi začala uveřejňovat na pokračování Naše rodina od č. 23. Spisovatelovy sedmdesátiny a jeho vztah ke Šrámkovi připomínají Naše rodina č. 24, Večerní Praha 27. VII., Mladá fronta a další tisk 28. VII. — Také 70. narozenin doc. dr. Zdeňka Kalisty vzpomněla Lidová demokracie a další tisk 22. VII.

● O vystoupení Recitačního studia Šrámkova domu na Wolkrově Prostějově 15. VI. 1970 píše Zpravodaj ústředního domu lidové umělecké tvorivosti č. 6/70 a Brněnský večerník 17. VI.

● O obsahu našeho ZŠS píše Pochodeň 18. VI., Tribuna č. 20/70 a Zájmová umělecká činnost č. 4/70.

● 90. výročí narození Josefa Hakena připomíná Pochodeň 6. a 7. VI. a Tvorba 27. V.

● Báseň Blanky Švábové Rodná krajina byla otištěna v Mladé frontě 15. VII.

● Novou přírodovědeckou studii dr. Karla Samšiňáka otiskly Entomologische Mitteilungen Hamburg 30. VI.

● O chystané cestě Hynka Slavíka plachetnicí po Dunaji a Černém moři píše Svoboda 21. VII.

● Vlašimskému zdravotnictví jsou věnovány články Radko Bilka ve Svobodě 17. II. a 25. VI.

● Článek o inzultaci Přemysla Dolenského pravice silami v AZNP Mladá Boleslav přinesla Svoboda 20. VII.

● Články a zprávy o výstavě manželů Vokálových Dřevo — kouzlo přírody uveřejnily Svět v obrazech 2. VI., Práce 26. V. a 9. VII., Mladá fronta 3. VI., Pochodeň 5. VI., Předvoj 5. a 12. VI. a 31. VII., Beseda 12. VI. a Družstevní noviny 13. VI.

● Akcí Sobotka hledá Sobotky propaguje Svobodné slovo 15. VI.

● O roce 1848 v Sobotce a o Mánesově praporu národní gardy ve zmiňují Pochodeň 20.—21. VI. a Texty č. 5/70.

● Červnový a červencový Rozvoj přinášel na pokračování vzpomínky J. Kudibala „Jak se rodila svoboda“ o roce 1945 v našem okolí.

● Fotografii nového pomníku padlým u Přepeř najdeme v Záři Mladoboleslavska 2. VI., článek J. Kozáka o Horním Bousově ve Svobodě 22. VII.

● Článek o Roubence s fotografií přináší Svoboda 2. VII.

● Snímek budovy MNV v Podkosti uveřejnilo Rudé právo 6. VI., zprávy o hotelu v Podkosti Předvoj 12. VI. a Práce 22. VI.

● Domousnický zpravodaj č. 28 z 30. VII. 1970 přináší další pokračování soupisu pomístních jmen a soudobé zprávy.

- Z hradů a zámků Sobotecka se těšily pozornosti fotografických objektivů či novinářských per Kost (Předvoj 5. VI., Pochodeň 20.—21. VI., Mladá fronta 4. VII., Sedmička 16. VII. a Rozvoj 29. VII.), Humprecht (Předvoj 5. VI., Pochodeň 4.—5. VII., Mladá fronta 4. VII.) Trosky (Pochodeň 13.—14. VI. a 30. VII., Práce 26. V., Zemědělské noviny 7. VII., Nové knihy 27. VII.).

- Snímek ze sobotecké sklárny otiskla Mladá fronta 13. VI.

- Fotbalovému utkání Sobotka—Češov je věnována poznámka Svobodného slova 24. VI. a Předvoje 26. VI.

- Pochodeň se zmiňuje 12. VI. o práci KS Sobotka a 16. VI. o ochraně ovocných stromů na Mladějově.

- Jičínský Předvoj kromě již zaznamenaných zpráv píše v posledních číslech o práci ČSŽ v Sobotce (12. VI.), o besídce sobotecké školy (26. VI.), o opravě silnice v Libošovicích (10. VII.), o JZD Nástup a sobotecké Frutě (24. VII.), dokončuje seriál M. Ivanova Znáám já jeden krásný zámeček a zahajuje nový o Kryštofu Harantovi od J. Luňáka.

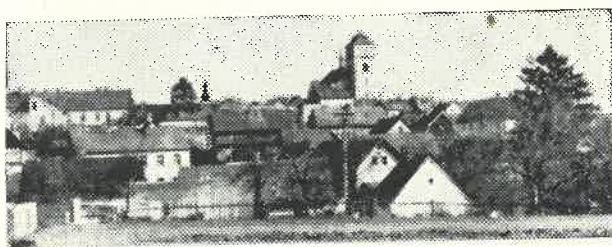
- V posledních číslech Bousováka najdeme několik článků a básní J. Kozáka, příspěvky o baráčnickém župním sjezdu, o bousovské škole, o květnu 1945, o rachvalském motocrossu, o pobytu Emy Destinové v Domousnicích, o tradici česko-ruských styků na Sobotecku a mnoho zpráv ze současnosti.

- **Archeologické rozhledy** č. 3/1970 přináší obsáhlou studii Jiřího Waldhausera o dosavadním průběhu výzkumu keltské svatyně u Markvartic. Uvádí ji do souvislosti s dalšími českými i evropskými nalezišti.

- V časopise **Český lid** č. 2/1970 najdeme významný článek dr. Josefa Křivky o hospodářských výsledcích rolníka Václava Ječného z Rytířovy Lhoty z konce minulého století. Křivka ukazuje výjimečnost a nesmírný význam podrobných záznamů V. Ječného o veškerých příjmech i vydáních jeho hospodářství, které jsou ojedinělým pramenem k hospodářským dějinám naší vlasti.

- **Středočeský sborník historický** 4/1969 přináší zajímavou studii Františka Roubíka „Protestní petice z Rakovnícka a Boleslavska z r. 1849“. Pojednává o petici Slovánské Lípy z května 1849, v níž se žádá změna vlády, vydání nové ústavy, zřízení politických a soudních úřadů atd. Petice byla podepisována mj. 16. května i v Oseku zástupci okolních obcí: Skuřiny, Oseka, Libošovic, Rytířovy Lhoty, Předměstí, Čálovic, Mrkvojed, Oštovic, Března, Zelenecké Lhoty, Vlčího Pole, Přepeř, Horního Bousova a Záhumenní Lhoty. 17. května odjela s peticí do Vídně k císaři deputace, v níž byl i Rudolf Riegel, „c. k. kadet, pak měšťan v Sobotce, horlivý přívrženeček Havlíčkův“. Jistě zajímavé příspěvky k ohlasu roku 1848 v našem okolí.

- Další knihu s tematikou ze života jihoamerických Indiánů vydal dr. Václav Šolc. Jmenuje se **Robinzoni z And** a je určena mládeži.

Sobotecká všehochuť

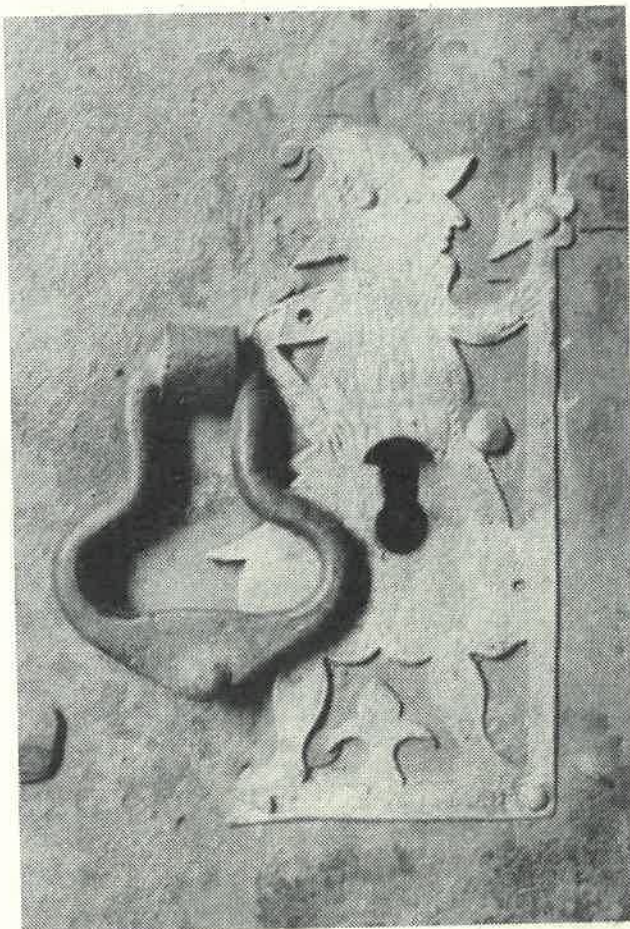
- **Novými poslanci ONV v Jičíně** byli na plenárním zasedání ONV 25. června 1970 zvoleni mj. Václav Linhart ze Sobotky, František Dráb z Vesce a Vlastimil Michal z Markvartic.

- **Šrámkův dům v rozhlase.** Československý rozhlas v Ostravě vysílal 12. července reportáž ze Šrámkova domu pod názvem „Na návštěvě“ a královéhradecké studio přineslo 23. července ukázkou z činnosti Recitačního studia Šrámkova domu a besedu, na níž Zdenka Havlíková, Marie Hejnová, Václav Hejn a Anna Pavlousková vzpomínali na Fráňu Šrámka. — 30. července hovořil v pražském rozhlase akad. malíř Jan Špála v pořadu „Představte se sám“.

- **Při příležitosti letošního Šrámkova Písku** byla v domě U koulí v Písku, kde Fráňa Šrámek bydlíval, otevřena výstava Náš Fráňa Šrámek.

- **Večer na počest 70. narozenin spisovatele Josefa Knapa** uspořádaly 9. června v Praze na Zvonaře krajské kroužky Jičín a Turnov v Praze. Jubilanta pozdravili spisovatelé Jan Knob a František Křelina, MUDr. N. Kasalická, dr. Rudolf Turek a další přátelé a krajané.

- **Recitační studio Šrámkova domu** bylo ve dnech 15. až 16. června 1970 hostem Wolkrova Prostějova. Uvedlo tam s velkým úspěchem pásmo z Babičky B. Němcové, s kterým pojedje 22. září do České Skalice.

Za varhanami soboteckého chrámu jsou dveře do krásné světlé místnosti ve věži. V ní bývaly přechovávány městské cennosti, a když se pak místnost uvolnila, zřídil si zde děkan Vetešník svoji pověstnou knihovnu. Tenkrát asi dal nově omítnout zdi a opatřil nové vnitřní dveře dvojkřídlé v dřevěné zárubni. Vnější dveře, zapadající do kamenného ostění, však zůstaly na svém místě dodnes. Jsou okuté plechem a kolem klíčové dírky je štítek v podobě zbrojnoše z renesanční doby. Na vnitřní straně dveří je původní renesanční zámeček. Dveře pocházejí z konce 16. století a jsou jedním z nečetných zbytků původního zařízení chrámu. Po nepatrných opravách (přípevnění uvolněného zámku apod.) by mohly zdobit výstavní sbírky kteréhokoliv ústředního muzea. Zbrojnoš na našich dveřích je kopiník. Podobného zbrojnoše — lučištníka zaznamenal na dveřích bývalé kaple ve Svíjanech Šimák ve svém seznamu památek turnovského okresu. KJ

- **„Nové propagační materiály? Nemáme.“** Tak musí odpovídat pracovníci cestovních kanceláří turistům, kteří chtějí navštívit Český ráj. K dispozici jsou pouze starší brožurky, které navíc trpí pečlivým dodržováním správních hranic, takže Český ráj je v nich zachycen jen částečně (např. „Autovýlety ve východočeském kraji“ z roku 1967, „Tipy na neděli — východočeský kraj“ z roku 1968, „Kam na dovolenou, kam v sobotu a v neděli ve Východočeském kraji“ z r. 1969). Trochu lépe plní informační poslání brožura „Máte na vybranou — Pojizeří — Český ráj — Benecko“ z roku 1968. Zcela chybí cizojazyčný propagační materiál, pouze v publikaci „Sommer in der Tschechoslowakei“ jsme našli bídnou fotografii hradu Kostí. Lepší situace je pouze ve výběru pohlednic a pohlednicových albíček. A tak asi nezbudu, než řešit nedostatek propagační literatury vlastními silami.

● **Ochotníci v Radnicích** u Plzně nastudovali a několikrát s úspěchem sehráli Šrámkovu hru Měsíc nad řekou.

● **V Markvarticích** pokračovali i letos pracovníci Severočeského muzea v Liberci pod vedením dr. Jiřího Waldhausera v archeologickém průzkumu keltské svatyně. Velmi úspěšná a četně navštívená byla i beseda, kterou uspořádali pro markvarticke občany. O letošních výsledcích výzkumu přineseme článek dr. Waldhausera.

Jak sobotečtí děkanové o infuli přišli, by se dala nazvat zpráva, kterou uvádí Joh. Ev. Schlenz v díle Geschichte der Gründung des Bistums Leitmeritz. I. (Warnsdorf, 1912). Na straně 337 až 339 otiskuje dopis prvního litoměřického biskupa Maxmiliána Rudolfa Schleinitze pražskému arcibiskupovi, kardinálovi Harrachovi. Je datován v Římě 19. července 1655. Mezi novinkami z papežského sídla píše také, že se objevil v Římě farář Zottinis ze Sobotky, aby si vyžádal povýšení své fary na infulované děkanství. Biskup Schleinitz to zamítl, řka, že by nakonec v Čechách chtěl mitru každý farář, což by vedlo k jejímu zprofanování.

„Ševcovská“ Sobotka nemá jediného ševce, který by se ujal správkárny, osiřelý po panu Josefu Najmanovi. A tak se v Sobotce vzpomíná na to, jak pan Najman na počkání spravil drobnou závalu, např. utrhla-li se páska na střevíci, píchal-li vás z podrážky vylezlý hřebíček, odpadl-li podpatek apod. A také jiné opravy bývaly hotové v minimální lhůtě, jak bylo s povděkem kvitováno sobotečtými i cizími zákazníky, kteří Sobotku navštívili. Dnes není na koho se při drobných nehodách obrátit, nemáte-li zrovna čas a chuť zajet si do Jičína, Turnova nebo do Mladé Boleslavi. V Sobotce je jediné útočiště ve sběrně, která tu v nedávných dnech byla otevřena a odkud se vadná a rozbitá obuv posílá do Semil. Jak dlouho budete na opravu čekat, nelze zatím říci, nejsou praktické zkušenosti, prý čtrnáct dní. — Příklad se správkárnou je dokladem toho, jak se poměry v Sobotce změnily: kdysi v každém druhém stavení trůnil za verpánkem mistr ševcovský a někdy i jeden, dva tovaryši a klepání kladívek se ozývalo ve všech ulicích. Dnes — po smrti pana Najmana — není nikoho, kdo by byl schopen a ochoten pomoci, když vás „bota tlačí“, a že Sobotákům spravují boty až v Semilech, to je skutečné kuriózum.

● **Kudy na Mladějov? Kudy na Rovensko?** Tak se na náměstí v Sobotce ptají dnes a denně četní řidiči motorových vozidel. Ptají se, protože nikde nevidí orientační tabuli, která by je vedla; není na náměstí (a bývala tam), není u Brixova statku (a bývala tam), žádné označení není ani u veterinární nemocnice, dokonce i tabule s nápisem Rovensko, která bývala u stadionu, zmizela. Tohoto závažného nedostaku, který trvá už hezky dlouho a který nedělá žádnou čest kraji turisticky tolik vyhledávanému, měli by si konečně všimnout kompetentní činitelé.

● **Dokončení studia.** MUDr. Jitka Borovičková ze Sobotky dokončila s úspěchem studia na lékařské fakultě Karlovy university v Hradci Králové. Slavnostní promoce se konala 17. VI. 1970 ve velké aule pražského Karolina. Úspěšně maturovali i další členové Recitačního studia Šrámkova domu: Radka Dolenská na pedagogické škole v Berouně, Tava Dolenská na Střední umělecko průmyslové škole v Praze a Dušan Fiedler a Olga Hurská na gymnasiu v Mladé Boleslavi.

● **Arnošt Jiran**, dlouholetý ředitel turnovské Severografie, odešel v červnu 1970 do důchodu. Při této příležitosti vděčně vzpomínáme, že nebyť jeho přízně a pochopení, nevyšly by cenné sobotecké sborníky a ani náš Zpravodaj by nevycházel tiskem. Tak tedy mnoho spokojenosti a zdraví do dalších let.

● **Kino Sobotka** děkuje své dlouholeté pokladní a uklízečce Marii Žďánské za její obětavou práci. Působila v kině déle než 25 let po boku svého manžela, který ještě dnes vypomáhá brigádnicky při promítání. Přejeme paní Žďánské při jejím nynějším odchodu na odpočinek hodně zdraví do dalších let.

Sedmdesátiny Václava Vokáče. 3. března 1970 se dožil turní pracovník, ochránitel památky jinošských i dětšedmdesátilet Václav Vokáč, zbirožský rodák, tamní kulturních let Fráni Šrámka, zprvu soustružník, potom do r. 1965 dělník hračkárny na Zbiroze, starší bratr Němci popraveného básníka Karla Vokáče. Po návratu z koncentračního tábora zastával V. Vokáč ve svém rodišti řadu veřejných funkcí, mezi jiným předsedy a později člena MNV.

Četnými články v denním tisku i veřejnými projevy

sleduje a připomíná Vokáč Zbiroh (Mírov ve Stříbrném větru) v životě a díle Šrámkově. Již léta nezapomíná V. Vokáč ani na Šrámkovo rodiště Sobotku i Šrámkův archiv a každý rok posílá ze Zbiroha kytici vřesu od skály Hlavatice — zprvu básníkovi, potom paní Šrámkové a po její smrti do Šrámkova domu a na hrob básníka.

Přejeme mu upřímně do dalších let hodně zdraví a životní pohody.

● **Kulturní kalendář jednou větou:** 4. VIII. 1885 spadla klenba soboteckého kostela. 7. VIII. 1835 se narodil virtuos Alois Sokol. 9. VIII. 1895 zemřel v Dolním Bousově sobotecký kněz-vlastenec P. Damián Šimůnek a o 20 let později v Praze sobotecký rodák MUDr. Hynek Pelc, organizátor českého zdravotnictví. 10. VIII. 1865 se narodil ředitel sobotecké školy a redaktor Věstníku soboteckého Josef Bureš. 15. VIII. 1870 se v Turnově narodil český historik Josef V. Šimák. 24. VIII. 1498 byla Sobotka povýšena na město.

● **Šňatky:** 29. IV. na Sychrově Helena Tůmová z Rakova a Pavel Šuma z Markvartic. 5. VI. v Sobotce Věra Zapadlová z Hřidelce a Miloslav Stoupa z Ohařic. 18. VI. v Sobotce Jitka Stejskalová ze Sobotky a Zdeněk Skořepa z Nového Dvora. 20. VI. v Sobotce Marie Vránová ze Sobotky a Milan Kubišta z Ohařic, v Jičíně Ludmila Kolačná ze Samšiny a Jiří Čáp z Chotěšic. 25. VI. v Sobotce Milada Ječná z Meziluží a František Písař z Mnichova Hradiště. 27. VI. v Sobotce Marie Vaňoučková ze Samšiny a Josef Dvořák ze Sobotky. 4. VII. v Sobotce Stanislava Tesařová z Plhova a Jiří Chmelík ze Syřenova. 9. VII. na Sychrově Hana Havlíková z Vesce a Ladislav Kohoušek z Kamenice. 10. VII. v Sobotce Alena Kazdová ze Sobotky a Josef Valenta z Dlouhé Lhoty. 11. VII. v Sobotce Eva Abrmanová ze Sobotky a Miloslav Šich ze Všeně. 21. VII. v Sobotce Petruška Zikmundová z Lovče a Josef Novák ze Hřmenína. 25. VII. v Sobotce Marie Peldová ze Spyšové a Jaroslav Rys z Veselice. 27. VII. v Sobotce Hana Adamová z Prahy a Petr Chlomek z Libošovic.

● **Sobotčtí jubilanti:** 75 let oslavila 3. VIII. Anna Pavlousková. 70 let se dožívají 3. VIII. Emilie Najmanová, 8. VIII. Marie Horáčková, 25. VIII. Jindřiška Viková, 29. VIII. Růžena Folprechtová a Kristina Báčková. 65 let bylo 1. VIII. Jaromíru Pažoutovi a 20. VIII. Anně Kobosilové.

● **Náš krajan Karel Červenka** z Prahy se dožívá 7. září 1970 65 let a zároveň slaví 40 let spokojeného manželství. Mnoho zdraví do dalších let mu přeje manželka a děti.

● **Děkují MNV** v Sobotce za milé blahopřání k mým osmdesátinám, které mi způsobilo velkou radost. Ferdinand Poštolka.

● **Paní Luisa Peldová**, naše nejstarší krajanka, zemřela 3. července 1970 v Plzni v rodině MUDr. Jaroslava Folprechta. Bylo jí téměř 100 let.

● **Úmrtí v červnu:** 1. VI. Josef Šolc z Libošovic - 75 let. 6. VI. Jaroslav Drbohlov z Nepřivče - 63 let. 8. VI. Miloslav Rychna ze Zajakur - 46 let a Jan Brojř z Ohařic - 86 let. 10. VI. Václav Pabiška z Markvartic - 80 let. 12. VI. František Holman ze Sobotky - 84 let, Čeněk Suk ze Sobotky - 63 let a Ladislav Pažout z Drštěkryjí - 71 let. 15. VI. Bohumil Čermák z Ohařic - 71 let. 16. VI. Marie Martínková z Mladějova - 81 let a Anna Rusová z Blat - 72 let. 22. VI. František Popek z Dobšic - 77 let. 24. VI. Josef Hervert z Kdanic - 78 let. 29. VI. Josef Kozák z Blat - 65 let.

● **Úmrtí v červenci:** 1. VII. Ladislav Rudolf z Oštovic - 54 let. 3. VII. P. Josef Boček z Vysokého Mýta, rodák z Mladějova - 49 let. 6. VII. Božena Hanušová z Lavic - 84 let. 7. VII. Antonín Jicha ze Sobotky - 73 let. 8. VII. Václav Sedmidubský ze Sobotky - 84 let. 7. VII. Františka Pabišková z Markvartic - 75 let. 19. VII. Ferry Tomek z Mladé Boleslavi, kdysi působící na Šalandě - 67 let. 20. VII. Josef Horčík ze Sobotky - 74 let. 28. VII. Josefa Samšínáková ze Sobotky - 67 let.

● **Sobotečtí fotbalisté** porazili v posledních kolech okresního přeboru Dětenice 2:1, Miletín 2:0 a Železnici 9:1 a postoupili jako vítězové okresního přeboru do I.B třídy Podkrkonoší. Přejeme jim mnoho úspěchů na podzim.

● **Redakční.** Některým čtenářům jsme byli nuceni opět zaslat upomínky na předplatné. Znovu opakujeme, že jeho výše je dobrovolná. Kdo chce cyklostylovaný Zpravodaj XIV. Šrámkovy Sobotky, napište si redakci. Pokračování článku dr. Vladimíra Šulce o pomístních jménech v Sobotce bude v příštím čísle.